

MARGIT OLASZ KIRÁLYNÉ

kezett Gizella főhercegnő, Rezső trónörökös, míg Umberto király mellett Stefánia főhercegnő ült Lipót bajor herceggel. Az asztal középső részét a főhercegek és főhercegnők, felső részét pedig a királyi szárnysegédek és nagykövetelek foglalták el. Az asztal két szárnyán ültek a főméltóságok és miniszterek, Tisza Kálmán a magyar miniszterelnök a jobbszáron ugyanazon a helyen, melyet a balszáron Taaffe osztrák miniszterelnök tartott elfoglalva. Midőn a pezsgőket fölhozták, ő felsége fölémelkedett s az egész fényes társaság fölállt helyéből, mire királyunk a következő felköszöntést mondá francia nyelven: «Fogadják felségtök köszönetemet szeretetreméltó látogatásukért, mely őszinte és tartós barátság záloga. Poharamat Olaszország felséges királyának, királynéjának és a királyi családnak egészségére üritem.»

Az olasz király melegen viszonzta a felköszöntést, azzal az óhajással, hogy mind bensőbbé váljék az a barátságos viszony, mely szerencsénem nemzeteik között fönáll.

A hat órákor kezdődő diszebed egy óra hosszáig tartott, a mikor is a fejedelmi társaság a színházba ment.

Az ünnepélyek fényes záradékat találtak az olasz királyi pár tiszteletére rendezett udvari hangversenyben. Mintegy 500-an voltak erre hivatalosak s a társaságnak a képünkön is fölismerhető két királyi páron, Gizella és Stefánia főhercegnasszonyokon, Albrecht főhercegen, Haynald bibornokon, stb. kívül, kivált a ragyogó szépségben, gazdag öltözetekben megjelent hölgyek adtak különös érdeket. A hangverseny félkilencz tájban vette kezdetét Hellmesberger udvari karmester vezetése alatt s tíz óra felé ért véget, a midőn az udvar fölkel s Erzsébet királyné Umberto, Margit királyné pedig Ferencz József karján eltávoztak.

Az olasz királyi pár okt. 31-én hagyta el Bécsét. De a látogatás kedves emléke megmaradt. Kivált a bájos királyné tett mindenkire igen megnyerő benyomást szeretetre méltó, nyájias modorával, melyben szerencsénem párosul a királyi fenség a legnagyobb szívjósággal. Bécs városának bőségesen nyílt alkalma megtudni, mi az, a mi Margit királynőt az olasz nép bálványává teszi, s miért nevezi még a republikánus olasz is «Itália gyöngyének.»

Nemrég mutattuk be pár évvel ezelőtt készült egy érdekes arcképét. Azóta Margit királyné sok lelki megrázkódást ment keresztül, a férje ellen követett gyilkos merénylet megrendítette egészségét, ideges rohamok lepték meg s erőt kezdett venni rajta a buskomorság. Erős akarata azonban s ama nagy felelősség tudata, hogy őt egy nemzet tekinteti anyjának, erőt vett a bajon s most ismét oly kedves, oly szeretetreméltó, mint évek előtt. Ez alkalommal bemutatott arcképe két évvel későbbi annál, melyet a «V. U.» olvasói már ismernek; de ez arcképre tekintve nem fogják tagadhatni, hogy még mindig bájos, még mindig attól a bűvös szívjóságtól sugárzó s még mindig megérdemli azt a nevet, melyet a nép erőszakolatlan, önkényes szeretete ragasztott királyi czime mellé.

A LEPKE.

(DE MAISTRE-TÓL.)

Szabad lég vidám lakója,
Te kedves, csillogó lepe,
E rémes, komor börtönbe,
Oh mondd, hogy tévedél te be?
E sötét rostélyok között
A sugár is alig hat át,
Az is nehezen leli meg
Magányos börtönöm falát.

Vagy érző szíved van talán?
S ide a szánalom vezet,
Hogy szörnyű kínaim között
Nyujts nekem résztvevő kezét?
Oh, te fájdalom' enyhítet,
Te bánatomra írt hozál;
Te reményt öntesz szívembe,
Mely onnan már-már tova száll.

Ki feljútad előttem
A természetnek báját,
Szólj a szabadságról nekem,
Zöldül a rét, virága nyit?
Beszélj a patak morajról,
Mondd: zúg még a vihar, a szél?
Beszélj a lomb-sugóságról,
Csöndes tőről... beszélj... beszélj...

Találtál-e fészket rózsát?
Találtál-e hű szíveket?
Megvan a hajnal bíbora?
Most is oly szép a kikelet?
Mondd: az erdő sűrűjében
Láttad-e a fülemilét?
S elmerengve a ligetben,
Hallottad-e bús énekét?

E zord, sötét fal hosszában
Virágot hiában keressz!
Ezer fogoly bánatának
Igaz, élőth képe ez.
Itt, hova nem jut fény s szellő,
Ez ijesztő falak között,
Bármerre mégy, csupán sóhajt
S azt hallod: a lánc hogy' csörög.

Könnyű gyermeke a rétnék,
Hagyd itt gyászos börtönömet,
Menj! hisz csak egy északig élsz,
Eredj, használd az életet!
Fuss, rohanj, repülj e helyről,
— Hol csak gyötrelm az élet, —
Oda, hol börtönöd az ég,
S rabbilincsed csak szeszélyed.

Egykor talán majd a mezőn,
Hol élned olyan élvezet,
Találni fogsz két kis fiút,
Kiket egy bús anya vezet;
Röpülj oda, vigasztald meg,
Mondd: szerettök itt sováro, —
Hogyan?.. Hát még nem is felelsz?
Erre is hiába várok.

De mégis röppenj hozzájuk,
S mig az édes mézet szeded,
Szállongj csak folyvást előttük,
Míg börtönömhöz vezeted.
A börtönőr könyezni fog,
Meglátva a szenvedőket,
S az édes csók elsimítja
Arczomról e mély redőket.

A három bús arcz láttára
Megelélik talán e kint,
Könyörülnek, visszaadnak
Egymásnak bizonynyal megint.
... Ah! megcsörrent e gyüölt lánc,
A szép pillangó elhagyott;
Végő reményem elvív
Megint a régi rab vagyok.

Boros GÁBOR.

KELE ISTVÁN.

RAJZ A RÉGI RABTÖLVILÁGBÓL.

(Folytatás.)

Mig a nép közt haladtak, Marci meg Peti ugy tartották ki, egyik jobbra, másik balra s ugy hordozták a pisztolyt, hogy mindenik azt gondolhatta ő rá czéloznak, s közben-közben mordultak is egyet-egyét.

Hamar beérték a betyárok a lovasokat, elnyargalhattak volna köztük; de az ügyes, okos ember előre néz. Rájok kiáltott Kele István:

— Az ut közepén járjatok előttünk. Ne féljete, nem lövünk rátok, hanem haladjunk!

Ti meg durrogassatok! — sugta hátra. — Majd egyikőtök a falu alatt egyet lö, de csak fölfelé, «ad terrorem populi».

— Azt teszi az, öcsém: csak a puffanásiért, — magyarázta Marci Petinek.

A durrogatásra hátra-hátra villogtak a lovasok. Kele István vigasztalta őket.

— Ne féljete, csak a lovaitokat ébresztgetik azok, hogy egy kicsit jobban haladjunk.

A nép a falu végén, látva, hogy lovasaikat mint a csordát hajtják, iszonyu rémülettel szétszaladt, s bujt, ki merre tudott. Végig szaladt a falun a jajveszékelés, s midőn az előre megrendelt lövés eldőrdült: majd lehullottak a lóról a lovasok.

A falu széléről végig tekintett Kele István a széles, egyenes utcán, s látván, hogy egy árva lélek sem mozog rajta, rákiáltott a lovasokra: «Most félre előlünk!» Hátra szólott: «Szorítsd! vigyázz! lesből támadhatnak.»

Keresztül vágattak a falun. Midőn már jót haladtak kinn a gyepon, megszólalt Marci:

— Lassudhatnánk is tán egy kicsit, bátya! Ha utánunk jönnek sem érnek már utól, azon a szecsán, fött ételen hizlalt lovon. Most az egyszer átugrottuk az árkot.

— Hire is lesz ennek, — jegyezte meg Peti.

— De nem is maradhatnak ám meg ezen a tájékon — mondá Kele István. — Haladjunk még egy darabig jó bátran torony irányában. Majd ha elhagyunk egy pár falut, szoríthatunk a nyergen; mert nem állunk ma meg, míg be nem sétédek. Akkorra tán Arad körül leszünk, vagy meg is haladjuk. Azután Várad felé vegyük az utat. Addig meggondolom, hol tanyázzunk majd meg állandóbban.

XI.

A hortobágyi pusztára vette magát a három betyár. Hol egyik, hol másik cserénynél napoltak, s napolhattak bátran a tágas síkságon, melyen szükség esetére egy-egy kákás, nádas mocsár is volt imitt-amott.

Véletlen meglepetéstől nem igen tarthatnak, előre tudhatták: mikor, hol fordul meg a vármegye. Nem is oly nehéz volt ezt előre tudni; hiszen a nyomorult bérü pandurok közt mindig volt fizetett emberök, a ki, ha megtudta, hogy arra szándékozik a csendbiztos, a merre a szegény legények tartózkodnak, hirt adott nekik előre, néha olyan ember által, a ki maga sem tudta, miben jár. Ha pedig utközben sejtette meg a csendbiztos szándékát, ki tudta azt téríteni tőjből, nyomába vezetvén valami birka- vagy sertéstolvajoknak, a kiknek nem állott a zsoldjában. S ki tudja, nem a szegény legények rendes adójából szerzett-e nagy vagyont egynemely csendbiztos is?

Még főszolgabíró is volt ekkor tájban, a kinek pamlagán és öblös tájtékpipájából nem egyszer eresztgetett bodor füstöket Kele István, szüresölgetve a fekete kávé, vagy a gazdag pince legnemesebb borát.

Igaz, a mit irok, s épen azért nagy árnyékot vet a korra, melyről irok. De kivétel, ritka kivétel volt ám ez a főszolgabíró, s bár ugy tudta intézni dolgát, hogy még csak vizsgálat alá sem került soha: csak két tisztujtáson tartotta meg állását; pedig a harmadikra többet elköltött, mint a mennyit egész hivataloskodása alatt összehordtak neki. Nemcsak az teljesedett be vagyonán: ebül gyült, ebül dült; hanem az is, hogy a hamis keresmény az igazat is elviszi.

Ha csak annyi sikkasztó hivatalnokokról szólanának mai nap a hírlapok, mint a mennyi afféle tisztviselő került ama korban; ha oly nagy kisebbségben volnának most is, mint akkor az alsóbb és a legfelsőbb állomásokon, a kiknek

lelkéhez kisebb-nagyobb összeggel hozzá lehet férni: számba sem vennék, még a nyugdíjat sem sajnálnánk tőlök. Hiszen mindennek van alja; s aranykora az erkölcsnek, ha volt is valaha: nagyon, nagyon régen lehetett az.

De ne kalandozzunk el a Hortobágyról. Négy lovas hintó halad ennek sik gyepején fényes dölben. A hintóban egy középkori ur szundikál, egyik tagja a köztisztletben állott Rofy családnak.

Az akadálytalan, egyenes sima uton az öreg kocsis is megenged magának egy-egy bólintást, s csak arra rezzennek föl, hogy három lovas termelt a hintó körül, «Megállj!»-t kiált egy erős parancsoló hang, egy betyár már fogja a gyeplőt zablatövön, a másik meg pisztolyt szegez a kocsis fejének.

Rofy kétszövű fegyveréhez kap, mely mellette van az ülésnek döntve, de rajta van már azon egy izmos kéz.

— Hagyjunk békét ennek, tekintetes uram! nem valami neveletlen emberekkel van ügye. Te se boszantsd azzal a pisztolylyal az öreg, Peti! szólalt meg Kele István.

— Hát mit akartok gazemberek?

— Azt a 6000 forintot kérem onnan az ülésládából, tekintetes uram!

— Nem együtt kerestük azt, gazember!

— Nem is együtt költjük el, tekintetes uram! Hirtelenkedni ugyan nem akarunk, nincs is rá szükség, hanem mégis essünk keresztül a dolgon. Meg kell ennek lenni. Adja ki azt a pénzt, tekintetes uram!

Rofy belátta, hogy nincs mást mit tennie, kivette s átadta a pénzt.

— Itt van, gazember! Csak azt mondd meg, hogy tudtátok, hogy pénz van nálam, és épen ennyi?

— Okkal móddal, tekintetes uram! Eb sógor, kutya koma, sok van a faluban; az inge gallérijából is megcsipik az embert. Ha megmondanám, kitől tudom, vagy hinné el a tekintetes ur, vagy sem. De nem is mondhatom meg; mert hát, nekünk is élnünk kell.

— Igen. A más becsületes emberéből, — morgott közbe az öreg kocsis.

— Forduljon vissza kend, Miklós, minek menjünk tovább? parancsolta az ur a kocsisnak.

— Nem ugy, tekintetes uram! — vágott közbe Kele — mára van a terminusa, s várják Debreczenben; ha be nem megy, megütököznek rajta. Jobb lesz bemenni, elbeszéli a tekintetes ur, hogy véletlen érte, más határidőt tűz, akkor majd csak megsegíti, kívánom is, segítse meg az Isten!

— Én meg kívánom, hogy a hóhér kössön fel benneteket.

Az öreg kocsis dűnnyögte ezt. Rofy szóltan maradt.

— Híjába' kívánja biz azt kend, öregem. Engem még a kend kívánságára sem köthet fel, legfeljebb lefejez; mert én nemes ember vagyok. Hanem ez a két czimborám paraszt, ezek, szegények, még belekevergődzhetnek a kötelebe. De őrizzük ám a bőrünket, a hogy és a meddig lehet.

— Hajtsan kend! — parancsolta Rofy. Megindult a hintó.

Egy pár dűlőnyire haladhattak, mikor ismét beszólt Kele a hintóba.

— Álljanak meg még egy szóra, tekintetes uram!

— Mi kell még? — kérdezte Rofy.

— Ettől a négy lőtől se maradhatnak már, a gyalázatosok, — motyogta az öreg Miklós; de megállott.

— Maradhatunk biz attól, ne félse kend, öreg pajtás; pedig látom, hogy jók, — vála-

szólta Kele István a kocsisnak, s az urhoz fordulva folytatá: — Tekintetes uram! Szólottam ezekkel a legényekkel, hogy mégis furcsa ilyen uri embernek üres kézzel menni oda, a hol 6000 forinttal várják, elmondtam nekik, — ne vegye rossz néven a tekintetes ur, — hogy jó-módu ember, de nem épen milliomos; hogy minden nemzetsége igaz jó magyar volt. A lellem is örült, hogy milyen egyszerre és szívesen beleegyeztek, hogy hozzam vissza felét. Itt van, tekintetes uram! Most már Debreczenig semmitől se tartson. Ne félse se háza tájékát, se majorját, se lábas jószágát, a mig Kele István ezen a földön lesz; de még azután se, szőlők én e fölől azokkal, a kikkel kell. Kiadta a dézmát tekintetes uram! Istennek ajánlom! Kendet is öreg morgó medve, látom, hogy hű cseléd, — mondát megveregetve a vállát az ülésből visszafordulva rábámulól vén kocsisnak.

— Mégis gavallérok ezek a gazemberek, teens uram! — jegyezte meg az öreg, s megindítván lovait, folytatá: — Hej, csak az jönne napfényre valaha, ki volt a kiadó násznagy? Verje meg az én istenem, mind ezen, mind a más világon... Kimondom no, mert különben az oldalamat furná ki... Én, teens uram! Áld vagy ver érte a jó isten, senkire sem másra, a főszolgabíróra gyanakszom. Hát arra biz én, teens uram.

— Ne törjük rajta a fejünket, Miklós! — mondá Rofy.

Pedig ő sem törte. Egészen tisztában volt a dologgal.

XII.

Mindenütt jó, de mégis legjobb otthon. Ezt tartja egy közmondás; ezt tartotta Kele István és két czimborája is.

Kézzel a most leirt rablás után, haza felé vették az utat, s nagy vigyázat s jó szerencse mellett ugy megérkeztek Hódas határába, hogy legkisebb hír sem terjedt el fölőlök.

Megszállottak otthon egy orgazda tanyáján, a kit ők tettek szegényszerű emberből igen jómódúvá, s teljesen megbiztak benne.

Ez nagyon barátságosan fogadta őket s ajándékaikat, hirt adott Kele Istvánnak, találkozott is nála Kele István nejevel. Hanem ugy gondolkozván, hogy megélhet már ő ezek nélkül is, de megideje is, hogy a gyors vagyonsodása miatt szárnyra kelt híreket elcsitítsa, hirt adatott titokban a csendbiztosnak is, ki igen nagy erővel ráütvén a tanyára, mind a három betyárt életben fogta el.

Nagy látványossággal és diadallal kísérték az elfogott betyárokat a megye székhelyére.

A köröztetett betyárokat halálra ítélték, és pedig polgári állásuk tekintetbe vételével, Kele István hóhér pallosára, Marci és Peti akasztófára. Az ítéletet ugy a királyi, mint a hétszemélyes tábla helybenhagyta, hanem a királyi kegyelem 15 esztendei nehéz rabságra változtatta. A két paraszt betyárra annyival terhesebb volt az ítélet, mert évnegyedenként 25 bot is járt vele.

Ne botránkozzék meg rajta az újabb nemzedék, hogy pálcázták az isten képeire teremtett embert. Nagyon egyszerű oka volt ennek. Az volt akkor a mód, s azért, hogy nem volt még magyar neve, csak olyan nagyhatalom volt az, mint a mióta divatnak nevezik. Nem törték rajta az emberek a fejüket — a nagyobb részt értsük — a mint ma sem török, helyese-e, czélszerű-e? hanem hódoltak neki, a mint hódolunk most. Közmondás is harczott a régi divat mellett, a mely is így hangzott: Fűbe fába adott az isten orvosságát. De volt is olyan siheder, a kit észrehozott az első 12 bot.

Hogy aztán ezt a módot nem kellett visel-

nie vagy elviselni a nemes embernek: annak is megvolt a maga oka.

A nemes ember tagja volt az ország szent koronájának, kiegészítő része a megye közönségének; a megvétel pedig az alkotmány bástyájának neveztek és tartották, — majd megváltak nem helyesen-e? — megillette tehát egy kis kedvezés, egy kis kiváltság a nemes embert.

Hiszen ma, az egyenlőség boldog korszában is vannak válaszfalak, vannak kivételek, vannak kiváltságok. Van törvényünk, mely hangosan kiáltja, hogy az ember a törvény előtt nem egyenlő.

Volt fonákosság a multban, van a jelenben, lesz a jövőben. Gyarló volt az ember, az most is, ezután is az lesz. A gyarlóság állandó, csak kisebbedik vagy nagyobbodik, és alakot változtat, idomul a korral, és a korhoz.

XIII.

A boldog ember, az igyekező munkás gyakran panaszkodik, hogy az idő sebesen repül; a boldogtalan, a beteg, a rab, sokszor azt gondolja, hogy megállott. Pedig egyenlő léptekkel halad az mindig, épen mint jelzője, a jól járó óra.

A teljes tétlenség, az örök egyformaság, a helyhez kötöttség, kínzó unalommal töltötték el, a fásasztó és veszélyes, de mozgékony és változatos élethez szokott három czimborát. Nehezebb volt nekik a börtön levegője a lábaikra vert bilincsnél; annyival is inkább, mert külön-külön rekeszekbe zárták őket; gazdáikat meglopott cselédek, vásári bicikások, hamis passzusírók, gyújtogatók s más csöcselék közé.

Kele István börtönébe egy zsidót és egy cigányt szállásoltak be egyszer, egy számadó gulyás és egy bojtár helyére, kik büntetésidőket már kitöltöttek.

Mind a két új vendéget akkor nap itélték el, a cigányt két értékes lőért, a zsidót nagymennyiségű ágy- és ruhanemű orgazdalásáért. Mindakettőnek azonnal kiszolgáltaták az első huszonötöt, mely után a cigány ábrázata kissé elsavanyodott, a zsidó meg nem bírt járni, vagy legalább ugy tetette; ugy vonszolta be maga közt két tömlőcs hajdu, mint kutya a fiát.

Kele István tiltakozott a társaság ellen, de a várnagy — tömlőcztartó — semmibe sem vette. A saját fekvő helyétől legtávolabb eső sarokba utasította hát Kele István az új lakókat.

Egész estig szóltan hallgatta Kele István a zsidó jajveszékelését, a kit váltig biztatott a cigány, hogy «a második angaria már nem lesz olyan csipős, csak a szokotója csiklandós egy kicsit, idővel hozzá edződik ahhoz a legkényesebb test is, ha muszáj; azután meg még vizket is irtte, mint az érvágásért». — Este rámondott Kele István a zsidóra. «Elég volt, hagyj el már». De az jajveszékelve kezdte magyarázni, hogy ő milyen ártatlan, milyen drága pénzen, milyen igaz pénzen vette őt a tallut, milyen szörnyű kegyetlenül itélték el; pedig mennyi süveg czukrot, mennyi kávé, mennyi finom gyöcsöt elhordott az uraknak a felesége, csakhogy nézzenek istenre, ne itéljék el az ártatlan embert.

— Hazudsz! — fakadt ki Kele István — egyetlen egy sincs most a tiszt karban, a ki ajándékot fogadna el, kivált a te feleségedtől.

Volt a Kele István börtönében a többi közt két egytestvér gazdalegény, egyik 21 vagy 22, a másik 19 éves forma, Bakonyi János és Pista.

Robotban szántottak ezek az uraságnak négy ökrös fogattal. Az ispán, egy kevély, hencseregő tót, köpenyegben sétált ki a szántókhoz, s a mint szemközt-formán érkezett Bakonyiék-

kal, meglebbent köpönyegétől az ökör megijedt, kirántotta az ekét a borzadából.

— Hát vakborzodát csinálod nekem, te rossz kutya? — kiáltott az ispán az eketartó Bakonyi Jánosra, s kutyakorbácsával a képére vágott.

A méltatlanul és durva bántalmazáson dühbe jött testvérek, egyik ösztökével, másik megfordított csapnyéllel (ökörhajtó ostor nyelével) rohantak az ispánra, s azt és a segélyére oda szaladt robotos katonát leverték, az ispánnak egyik szemét is kiütötték.

A két fiataalt aztán három évre ítélte el a vármegye. Hogy egyikök sokkal súlyosabb bün-

hába öltözve. Aztán ő nem embertelen, fertály esztendeig is elhitelez rovára, elvesz készpénz helyett buzát, árpát, kukoriczát, lábas jószágot, de még apró jószágot is; a felesége meg szép tajték pipákat, selyem pántlikákat, selyem keszkenőket árul, s az is épen olyan jószívű, mint ő maga.

— Befogd a szádát s fel ne tátsd többet; mert kitekertem a nyakadat ezzel a cigány-nyal — szakasztotta félbe a fecsegést Kele István. — Ti meg gyerekek! kerüljétek azt a pizsokfészket, azt a dögleletes barlangot, ha az akasztófán nem akartok megszáradni.

— Ugy igaz, úgy igaz, a hogy gazsduram

Előadván Kele István az alispán előtt, hogy az a két ifju ember még romlatlan erkölcsű, de ha azzal a csábító orgazdával együtt lesz, majd kész gazemberképen kerülhet ki a tömlőczből: az alispán azonnal elvezettette, nemcsak a zaidót, de a cigányt is, más ketrecbe, s egy ifju ácslegényt rendelt üres helyökre, a kit csak késő este kísérték be.

Az új lakárs szeliden jó estét kívánt, az üres szegletbe huzódott s azonnal lefeküdt.

Minden reggel kiszólitotta a hajdu az ácslegényt s csak este hálásra kísérte vissza.

(Folytatása következik.)

AZ OLASZ KIRÁLYI PÁR BÉCSBEN. — FERENCZ JÓZSEF POHÁRRÖSZÖNTÖJE AZ UDVARI EBÉDEN.

tetést nem kapott, csak annak köszönhetette, mert az orvos vagy nem tudta, vagy nem akarta meghatározni, melyik legény ítésének lett áldozata az ispán ur szeme? Egyenlő büntetést szabtak hát mindakettőre.

Ez a két legény, ahhoz a csárdához közel eső falubeli volt, melyet a zsidó birt haszonbérben, s a zsidó jól tudta, hogy az öreg Bakonyi igen jól áll. Szeretett volna ennél fogva ismeretséget kötni a legényekkel, kezdte nekik magyarázni, milyen finom hegyi bort, milyen jó ő szilvóriumot mér ő, milyen jó multságok esnek az ő csárdájában. Eljárnak ő hozzá táncolni őt hat faluból is, szép ifju menyecskék, gyönyörű hajdonok, még kisasszonyok is, a tövisházi ispán híres szép felesége is, persze paraszt ru-

mondja — bizonyította a cigány. — Csakugyan azokba a bides csárdákba csirádszik ki az akasztófavirág, silyeszse el az Isten valamennyit. Én is egy ilyen kétágu szakálu árendásnak adtam azt a két gyönyörű csikót; nem adott nekem írte egyebet 12 ezist huszsnál, no meg egy veres rokokósnak valót a Trezsi kémmek. I meg tudom, százaz bankókat kapot írte. Azstán mikor szemközt állították velem, azt esküdte, hogy soha se látott. Fusson ki mind a két szemével, hogy soha se lásson többet se eget, se földet. Ítet eleresztették, én meg itt sithetem a makkot.

Mikor délben a sovány ebédet bevitték, megkérte Kele István a hajdut, kérjen kihallgatást számára a másodalispánnál. Rendesen a másodalispán volt a törvényszék elnöke.

FEJEDELMÍ UTAZÁS RÓMÁBÓL BÉCSBE SZÁZ ÉV ELŐTT ÉS MOST.

VI. Pius pápa, a római katolikus egyház abszolút fejedelme, az úgynevezett római szent birodalom császárához és örökös tartományai abszolút fejedelméhez, II. Józsefhez, Rómából Bécsbe szükségből tett látogatást száz év előtt. A közelebbi napokban pedig Umberto, Olaszország alkotmányos királya, ugyancsak Rómából, Ferencz József alkotmányos császár- és király-nál Bécsben barátságos látogatást tén. E kettős ellentétes látogatás alkalmából újítjuk fel hazánk és az u. n. örök város: Róma száz éves emlékeit, hogy az akkori és mostani állapotok közti, hazánkra nézve is nevezetes, különbséget méltányolhassuk.

II. József császár, mielőtt uralkodásra lépett, bejárta örökös tartományait, mely alka-

AZ OLASZ KIRÁLYI PÁR BÉCSBEN. — AZ UDVARI HANGVERSENY.

lommál közelebről megismerkedett mind a kiváltságos papi és nemesi kasztok, mind az ezek által elnyomott örökös jobbágyság állapotával. Láttá, hogy a római pápának, mint hatalomnak, a világi és szerzetes papság által, mily nagy befolyása van az ő birodalom népeire, s hogy ezek által mennyi adó fizetetik Rómába; látta, hogy a kath. klérus által a más-felekezeti keresztények mennyire nyomtatnak; látta, hogy a földesurak önkénye által mennyire sujtatik az örökös jobbágyság. Azért mindjárt uralkodása elején elrendelte, hogy az ő fejedelmi jogaiba vágó pápai bullák érvénytelenek, — jövőre pedig a pápai bullák csakis az ő jóváhagyásával legyenek kihirdetettek; a szerzetek, melyek «nem a közjóra szolgálnak», hanem csupán magán-ajátossággal foglalkoznak — számra 637 — megszüntetessenek. A két felekezeti evangélikusok és a görög-keleti hitűek vallásgyakorlatára nézve 1781. október 25-én kiadta híres *tűrlmi* rendeletét; majd a földesurak és jobbágyság közti viszonyt szabályozva, az örökös jobbágyságot eltörölte, a saját addigi nyűgeiből felszabadította, stb. Egy fölvilágosodott szabadelvű abszolút uralkodás megannyi üdvös és emberies intézkedése ezek, melyekre Ausztriának az örökös jobbágyság alól felszabadult népei most száz év múlva hála-ünnep-lyekkel emlékeztek vissza, s melyekre illő, hogy nálunk is, a vallási és röghöz kötöttség szolgálása alól felszabadult népek hálaival emlékezzenek meg, mert a mely jótékony reformokat az emberszerető II. József kezdett, az 1791-ki országgyűlés törvényesített, azokat felszabadult mulva hosszas eszmésurlódás után gróf Széchenyi, Deák és Kossuth, s végre az 1848-ki események juttatták teljes érvényre.

Nem czélom a saját kora — t. i. a kiváltságos érdekeiben megsértett kasztok — által meg nem értett, sőt legyaláztott II. József császárnak a megérdemelt dicsőretek bővebben megadni; áttérlek a pápának, VI. Piusnak (1774–1799.) bécsi példátlan látogatására. Miután ugyanis a pápa, mind a bécsi udvarnál levő kardinális követétől vett értesülésből, mind egyéb kísérleteinek sikeretlenségeiből meggyőződött, hogy a császárt útjót terveitől vissza nem tartóztathatja; ráhatározta magát, hogy őt Bécsben személyesen meglátogassa. Tudtára adta tehát neki, hogy vele, mint atyafiával kívánna értekezni azon útjások iránt, melyek atyai szívét keserűséggel töltik el. József erre válaszába, hogy e rendkívüli látogatást ő szentsége különös jóvoltának jelül fogadja; kijelenté mégis, hogy útjásaitól, melyeket a vallás és egyházi fegyelem javára jól megmondott elvekből tett, magát visszatarthatni nem enged. A pápa, kinek tekintélyétől és rábeszélő tehetségtől a kardinálok József e nyilatkozata ellenére is sikert vártak, szándokánál megmaradván, utnak indult.

A császár a pápát 1782. márcz. 22-én Bécs-Ujhelyen nagy tisztelettel fogadván, saját kocsi-jába ültette és a császári lakba szállította. A magas vendég négy hétig mulatott Bécsben, hova az örökös tartományokból számos, ezek közt 13 magyar püspök is megjelent. (A tibeti dalai láma ugyanezen időben látogatá meg Pekingben a khinai császárt.)

A pápa több ízben személyesen kívánt a császárral értekezni, de József erre rá nem állott, s írásba kívánta foglaltatni a kölcsönös értekezést. Nagy részt vett ezekben gr. Batthyány kardinális esztergomi, báró Patácsics kalocsai érsek és gr. Esterházy egri püspök. A császár a maga szigorúaból csak keveset engedett, úgy, hogy a pápa — mondhatni — eredmény nélkül hagyá el egyházi tartózkodása után Bécsét, sóhajtozva ama boldog századok után, midőn a német királyok könyörögve járultak Rómába a pápa kegyéből megnyerni a császári koronát, midőn a pápák IV. Henriket és a Hohenstaufen császárokat megálatták.

Száz év óta a római szent birodalom, melyről már akkor azt kérde Voltaire: «miben szent? miben római?» — nincs többé. A német birodalom, vagyis a német államok szövetségének feje, nem a középkori római császárok utóda: a Habsburg-Lotharing katolikus, hanem a Hohenzollern protestáns uralkodó-ház. A római pápa, e század elején I. Napoleon francia császár udvari papja, 1870-ben, alig hogy egyházi abszolút hatalmának dogmájával az ő csalatkozhatatlanságát kimondta egybegyűjtött püspökei által, — birtokait elvesztvén, világi hatalom

lenni megszűnt, sőt ősi palotájában, a Vatikánban is a lázongó nép által háborgatva, Róma elhagyásával fenyegetődött. Olaszország, hol Ausztria száz év előtt Lombardiával, majd Velencével, s másod- és harmadszülöttségi jogán Toszkánában és Modenában vala hatalmas — mely szép felszágtról Metternich 1815-ben azt mondá, hogy az csak geográfiai fogalom, — Olaszország, melyért annyi szív hiába ontá vért, s keservben annyi hű kebel szakadt meg, — nem fogalom többé, hanem valóság. Az egyesült Ausztria-Magyarország első alkotmányos monarchája az 1870-ben egyesült Olaszország második alkotmányos királyával közelebb szorított kezét Bécsben. — E fejedelmi látogatás politikai jelentőségének érdekes fejtegetéseit olvasók e napokban Kállay Béni és gr. Andrássy Gyula magyar delegációi szótávtársaiban.

HÖKE LAJOS.

A VILAMOSSÁG ÉS A NÖVÉNYVILÁG.

Közel két éve már, hogy a híres londoni tudós, dr. Siemens Vilmos kísérletek által bebizonyította, hogy a villamosság a növények és gyümölcsök fejlődésére igen nagy hatással van. Azóta folytatott kísérletei még azt is bebizonyították, hogy a villamos fény elé tett növények még gyorsabban fejlődnek, ha apró fellegek képződnek, melyek néha a lámpa és a megvilágított növények közé esnek. Hasznos az is, ha a villamosság nem közvetlenül, hanem üveglapon át hat rájuk. Így kezelve málnagalyak, melyek 1880. december 16-án hoztak a villamfényt által világított üvegházba, február 14-én, tehát 60 nap múlva, már érett gyümölcsök voltak tele; a szőlőgalyakon, melyek decz. 16-án kezdtek virágozni, már márcz. 10-én kitűnő érett fűrtök voltak. A buza, árpa, zab a folytonos világítás alatt oly gyorsan fejlődtek, hogy a kalász alig bírta a magvakat, melyek ezért el is törpültek, míg a szabadban szintén villamos fényvel nevelt gabonafajok kitűnően tenyésztek. Villamfényvel nevelt borsókat a megérés után két nappal elvetettek s azok minden tekintetben alkalmasnak mutatkoztak a tenyésztésre.

Az ily villamvilágítás által létrehozott gyümölcsök ize egyáltalán nem rosszabb, mint azoké, melyek napfényen értek meg, sőt bizonyos tekintetben jobbjúak is. Különösen áll az utóbbi a meleg égövi növényekről, melyeket nálunk csak üvegházakban lehet tenyészteni. Dr. Siemens egy 75 font súlyú banánt hozott létre rövid idő alatt, mely rendkívüli nagyságu volt és illetékes bírálók azt állították, hogy ize rendkívüli.

Hogy a villamvilágítás idővel a kertészet egyik kiváló segédeszköze lesz, mely által új fajokat lehet előhozni s a kertész kevésbé fog az éghajlat változásaitól függeni: majdan kétségtelen. Most egyelőre azonban fontos a költség kérdése is és Siemens a télen át nagy számításokat tett erre nézve. Ha van elegendő vízi erő s így a villamfolyamot olcsón lehet előállítani, úgy mintegy 5000 gyertyaláng (az az 310 gázláng) erejű villamvilágítás óránként mindent beleszámítva, mintegy 26 krajczárba kerül, de ha a kertésznek gőzgepet kell használni a villamáram előidézésére, a költségek óránként még 6-8 krajczárral szaporodnak. Jelentékezen apadnak a költségek, ha a villamvilágítást egy egész gazdasági telepnél alkalmazzuk, mint Siemens tette. Ez esetben a villamot föl lehet használni szivattyúzásra, favágásra, gabonacsépelésre s esetleg szántásra és aratásra. Szántásra a villam általában sokkal alkalmasabb, mint a jelenleg divatozó gőzeké. A villam-mozgató ugyanis igen könnyű, egy lőerőre alig száz kilogramm, míg a gőzekénél 750 kilogramm is van. A gőzgepeknek ezenkívül víz és tüzelő anyag folytonos odahordása is szükséges, míg a villamos gépet sodrony segítségével a központi telepről is lehet telíteni s itt a munkatörő olcsóbban és könnyebben lehet előállítani, mint a mezőn.

Még egy fontos kérdés maradt e kutatásoknál megoldatlanul s ez az: vajjon a levegő villamosságának van-e hatása a növények növekedésére s lehetne-e mesterséges villamáramlással a növekedést elősegíteni, hogy így a mezőgazda függetlenebb legyen az időjárástól? Egyelőre természetesen nem is oly sürgető e kérdés, mivel a villamosságot jelenleg még nem lehet oly

olcsón előállítani, mint azt a földművelés igényei megkövetelnék. De tekintetbe nem véve e pontot, a kérdés első része ma már eléggé tisztázott. Lascelles Scott angol, Grandean francia és Celli olasz tudósok kísérletei eléggé bizonyítják, hogy a levegő villamossága a növények növekedését kiváló mértékben elősegíti. A kísérleteknél bizonyos növények környezetéből elvonták a villamosságot s az eredményt a szabadon élő növényekével hasonlították össze. Lascelles Scott szerint a gyenge áramu villamfolyam, mely a növényt alulról fölfelé átfutja, elősegíti annak fejlődését és életerejét. A felülről lefelé ható villam-áramok ellenben gátolják a fejlődést s kisebbítik az életerejét. Grandean egész sereg növényenylet tett kísérletet. Így például a dohányján a villamos kezelés már két hét alatt óriási különbségeket mutatott fel. A szabadon növesztett dohány 1¹/₂ méter magas lett, 14 levele volt s 273 gramm súlyu, míg a másik, melytől a villamot elvonták, csak 60 centiméter magas lett, 10 levéllel s 140 gramm súlyllyal bírt. A különbség tehát több a felénél. Celli is hasonló eredményekre jutott a villamosság mesterséges alkalmazása által.

AENEAS SYLVIUS ADOMÁIBÓL ÉS ELMÉS MONDATAIBÓL.

Aeneas Sylvius Piccolomini sienai püspök, mint III. Fridrik császár tanácsnoka és az új pápához, III. Kalisztushoz küldött követe Rómában tartózkodott, midőn szülőföldének és püspöki székvárosának tanácsa fölkérte, ne tiltsa a fáradságát résztvenni a követségben, melynek célja békét eszközölni Alfonz, nápolyi királytól, ki a sienai köztársaságot háborúval fenyegeti, sőt némely szabad csapatokat által már meg is támadtatta.

A két nemesen kívül, kiket a sienai balia adott társul a püspök mellé, a pápa Sogliera János hittudort, kivel Alfonz király vitatkozni szeretett, küldé istápolására a végből is, hogy a török háborúban részvétre buzdítsa.

Piccolomini könnyen volt e társait előre küldeni, mert őt köszvénye egy darabig visszartotta. Amazok fogadtatása nem volt épen szívélyes; keserű szemrehányásokat kelle hallgatniok Sziena haláltánuságáról. Azonban mikor Aeneas, ki Nápoly tudósai körében nem volt ismeretlen, ki ugyanott III. Fridrik császár eljegyzése alkalmával fényes beszédet mondott, ki Arrhianost Alfonz számára lefordította, lép vala a király elé, ez őt derűlen és szavakkal fogadta: «Immár tárgyalhatunk a béke iránt, mert oly közbejáró érkezett meg, kit kedvelünk».

Alfonz a nevesebb írók iránti tekintetből a politika érdekeit néha-néha háttérbe szorítja, mert fejedelmi dicsősége tárogatóit szemléle bennök. Mindamellett a béke megkötése elé sokféle akadály görült, s a követek könnytelen voltak hónapokon át a király körül tartózkodni, ki hol Nápolyban vagy Pozzudiban tartott udvart, hol Torre del Grecoiban udvarolt a szép Lucrezia di Alagnonak, hol Bajae és Cumae klasszikus földén vagy Salerno- és Mel-fiben üttöt vadásztanyát vagy folytatott szellemes társalgást udvari tudósaival.

Aeneas nem mint politikai hatalmat képviselő, egyenjogu alkudozó fél, hanem aláztos folyamodóképen esedezett békéért szülőföldje javára, s azt hitte, ennek úgy használ leginkább, ha ügyes literatorknak mutatja be magát. Beccadelli Antal, Alfonz udvari költő főbbike, urának elmés mondatait és német tetteit egybe gyűjtve, azokat «bírálás végett» Aeneasnak nyújtá át, ki e kínálózó alkalmat fölhasználván, e gyűjteményhez függeléklet írt, mely kétségtelenül arra volt számíva, hogy a királyt gyöngye oldalán, hívragyban érdekelje, s őt Sziena iránt mennél engedékenyebbé tegye.

Művét, melynek teljes címe: «Commentarius in libros Antonii Panormite poetae De dictis et factis Alphonsi regis memorabilibus», négy könyvre osztotta. Klasszikus mintái Xenophon, Plutarchos és Valerius Maximus valának.

Alfonz böles mondataiból keveset tartalmaz e mű, valószínűleg mert nem hallott többet tőle a szerző. Ellenben nem egy aphorizma és ő saját irodalmi gyűjteményéből került elő, hol egy-egy szlet papíron az általa észlelt vagy hallott dolgokat följegyezve tartotta.

Számos való és valótlán adatnak, érdekes

adomának, tarka történetkének, hol élezes, hol az élez savát nélkülöző mondanak volt ez gyűjteménye, melyeket nagyobb műveiben közbeszótt, nevezetesen pedig jelen munkájában közszéttet.

Kor- és jellemfestő értékkel bírnak e történeti morzsák, s a mennyiben szerző észrevételeivel kísérte azokat, reá is világot vetnek.

Kiszemeltünk ezek közül némelyeket, melyek a magyar történelemre, Zsigmond császár és királyra, nejjére Borbála királynéra, utódaira Albert és László királyokra, Hunyadi Jánosra, továbbá Czillei Ulrikra, Schlick Gáspárra, Fridrik császárra vonatkoznak, kiket Piccolomini mindnyájukat személyesen ismert.

Kezdjük Zsigmond király azon axiómájával: «Nem tud kormányozni, ki nem tudja magát tetetni», — melylyel nem áll ellentétben azon kérdésre, kit tart valamely ország kormányára méltónak, adott e válasza: «Azt, kit a jó sors el nem kaptat, a balszerencse le nem sujt.»

Hogy ez elveket a különben ingatag Zsigmond követte, több apophthegmából tűnik ki.

«Midőn Ujlaki Lőrincz nádor helyteleníté Zsigmond királynak legyőzött ellenségeivel szemben kegyes eljárását, mert nemcsak eltöket és javaikat hagyta meg nekik, hanem barátai sorába is fölvette és kitüntette őket, Zsigmond azt válaszolá: «Te azt javallod, hogy ellenségeimet megöljem, mivel a halott nem támadhat többé ellenem. Igenis, én megölöm ellene, midőn neki megbocsájtok, és barátomná teszem, midőn kitüntetem.» Ugyanó mondá: «Elégge győzött, ki ellenségeit megfutatá.»

Hogy a balszerencse le nem sujtotta, annak példáját találjuk a III. könyv 44. számú elbeszélésében, noha ez történetiróink előadásától némileg eltér:

«Zsigmond királyt a magyarok foglyul ejtvén, két ifjú Garainak, kiknek atyját ő megölette volt, adták őrizetül az ősseeszkivők, míg sorsa iránt közelhatározással döntenek. Minthogy az ifjakat hiába kísértette a foglyi király, hogy szabadon bocsássák, övezgy anyjokat hívá mágához, s így szólott hozzá: «Tudom, asszony, hogy férjed halálát keservesen gyászolod, s engem okolván, e miatt ellenségem vagy. Azonban az istenekre esküszöm, hogy csak kelleltenül adtam én a nagy férfin megöletéshez meggyezésemet. A királynő vádolta őt és másokat, az ország nagyok pedig ítéltek. Most jöttem az országba, járátlan valék pártoskodásaitokban. Tennem kellett, a mit a nagyok többsége határozott. De fölveté, hogy férjedet tudva s akvarra adtam át a kinos halálnak, és te ezért a fiad és mások gyűlöletének oda vetés, kérdlek, mi hasznod lesz ebből? Testvérem és barátim verboszt állanak érettem, az ország pedig nem sokáig nélkülözheti királyát. A királyok félnek a példától; senki előttök kedves nem lehet, kinek kezét királyvér moszkolja. Ellenben ha szabadon bocsájtasz, rokonodnak, Czilleinek leányai közül veszek feleséget; testvérem és ipam segélyével a királyi hatalmat ismét megszerzem, fiadat mindenek fölött szeretni fogom, és megteszem, hogy minden nemzetséged nemes tetteidnek hasznát lássa. Targyaltam ez iránt fiadiddal is, de azok még nincsenek azon korban, hogy hasznukat belássák; te azonban elég böles vagy arra, hogy a magad és fiad javát észszel fölérjed». Meggyőzte az asszonyt e beszéd, és szabadon bocsájtá a királyt. Ez pedig feleségül vevén Czillei Borbált, rövid időn legyőzvén a forradalmárokat, állta szavát és a Garák fölmagasztalta. Ezekből származik Gara László bán, ki Magyarország nagyjai közt birtokra és tekintélyre nézve az elsők egyike».

Hanem, hogy mikor történt a következő esemény, arról történetiróink nem értesítenek:

Össeeszküdtek a nagyok, — beszéli Aeneas Sylvius, — Zsigmond ellen, és fegyveresen a királyi udvarba törtek, hogy foglyul ejtsék, vagy, ha ez nem sikerülne, megöljék a királyt. Mit látván a király, kardot ragadott és hozzájok lépve, e szavakra fakadt: «Ki meri kezét reám tenni; vagy mit vétettem, hogy engem, a királyt, megölni akartok? Léptem elő, a ki mer, és vívjon párbajt velem!» Mire álmélkodva a király merész bátorságán, az ősseeszkivők röstelkedve eltávoztak.

Ellenben ismeretes a sokszor fölhozott és Zsigmond pazarlásáról tanuskodó, de nem sok valószínűséggel bíró adoma, melyet szerzőnk következőképen ad elő:

«Zsigmond királynak egy alkalommal negyven-ezer aranyat hoztak Magyarországból, melyeket, aludni menvén, háló szobájába vitetett. Tanakodván magával a fölött, mire költsé ez összeget, az álom elkerülte. Mire fölébreszté kamaránsait, tanácsosait meg hadparancsnokaiért küldött. A hivatalosak balesetet sejtvén, szépegre érkeztek. Ekkor a király kitará szekrényét és szétszórtá köztök a pénzt

mondván: «Eredjetek, hogy nyugton alhassan; mert a mi álmomat rabla, azt magatokkal visztetek.»

Másként jutalmazott Zsigmond, tudniillik bőseges arczcsapásokkal, ha őt túlságosan magasztalván, szinte istenítette valaki. «Miért ütöz?» kérde a megfenyített. «Hát te miért marsz?» válaszába a király. Azonban Veronai Bruno (?) ezen argumentum ad hominem dacára is csak kötte hitt a császár és király azon állításában, hogy a hízlegőket, mint a pestist gyűlöli. «Sőt — veté ellen a veronai — az emberek egy fajtát sem szereted inkább. Hisz mik volnának nálad Márk bán, Lőrincz nádor, Ország Mihály, Schlick Gáspár, ha hízlegessel nem nyertek volna el kegyeidet?» — «Igazad van, — üté vissza Zsigmond a szót; — úgy vagyunk alkotva, hogy midőn kerülni kívánjuk a hízlegőket, akkor halgatunk reájok leginkább. Te se volnál nálam oly sokáig, ha meg nem szoktad volna hízlegelni nekem.»

Zsigmondot szépen jellemzi a IV. könyv 19. számú apophthegmája: Fistellus György jogtudor, miután Zsigmond császár által lovagvá ütettet vala, sokáig tanakodik magában afölött, ha vajjon a bázeli zsinaton a jogtudorok vagy lovagok elkülönözött helyére üljön-e. Végre mégis ez utóbbiakhoz csatlakozván, Zsigmondtól a következő feddést vevé: «Dörén cselekszel, midőn a katonaságot a tudomány fölé helyezed. Hisz lovagot csinálhatok én egy nap alatt ezret, de tudóst ezer év alatt egyet sem.»

Bizonyos lovagot, ki a városi tanácsot kicsinylőleg leszólá, ellenben a lovagok hadnagyaik egéki magasztalá, e szavakkal nemított el: «Hallgass — ugymond — sem lovagokra, sem katonákra szükségünk nem lenne, ha a városbírák s egyéb előjárók mérsékeltén és igazságosan kormányoznának.»

Midőn a bírnokok arról vádolák a népet, hogy fejedelmét gyakran megszólja, felőle rosszat beszél, Zsigmond mosolyogva így válaszolt: «Ti nehéz szívet veszitek, hogy ők rosszat beszélnek, mikor mi rosszat mivélünk».

Albert királyról csak egy jellemző mondatot tartott fön Aeneas Sylvius e műve: «A vadászat, — ugymond László király atyja, — férfias foglalkozás, a táncz asszonyoknak való. Ő bármely élvezetet nélkülözhet, csak a vadászatot nem.»

Ugyanegyét a gyermek László magyar és cseh királyról, ki Rómában tartózkodván, Fridrik császár koronáztatása alkalmával, állítólag e szavakra fakadt: «Nem is tartom embereknek azokat, kik a tudománnyal nem foglalkoznak».

Szintén csak egyet Hunyadi Jánosról: «Ulrik, Czilly grófia ez évben (1456) beszéli őhajtván Hunyadi Jánossal, Magyarország kormányzójával, ez utóbbi nem vonakodott a találkozástól, ha ez az ő (Hunyadi) táborában történhetné. — «Nem én; — monda a régi családból született főúr, — nem megyek amaz új emberhez, ki elvégre is csak napjainkban nemesített».

Mire Hunyadi János azt a választ adá: «Veled és őseiddel nem hasonlítom magam össze, noha ezeknek sem engedek, ki harcolva a kereszténységért és nemesítettén, nagyobb fényt hagyok utódaimra, mint azok, kik azt neked kölcsönzék; neked, kiben a czillei grófok sora csufosan kivesz, míg bennem a besztetzeri grófoké dicsőségesen fölámad».

Vitézről pedig ezt hagyá hátra: «János, nagyváradi püspök és Magyarország korlátnoka, honfiai közt erkölcsi finomságára és tudománya nézve az első, látván, hogy az országos főhivatalok új, eddig ismeretlen emberekre ruháztatnak, azt a megjegyzést tevé: Egy év leforgása után fogjuk látni, helyes volt-e a király választása. Szerintem azonban inkább a már kipróbált, mint a még csak kipróbálandó emberek volnának alkalmazandók».

Ezenyit a szóban levő mű ismertetésére. Eredményéről pedig annyit, hogy az ohajtott béke csakugyan létrejött, és kihirdetése nagy ünnepélyességgel történt, Sogliera, kit Alfonz király annyira megkedvelt, hogy Barcelona püspökévé szemelte ki, nagy «török beszédet», érted: a török háborúra buzdított mondat. Ez alkalmat Piccolomini sem engedte nyomtalanul elosonni, s mert az idő későre járt, rövidebb szónoklatot tartott, melyben a békét megköszönvén, a királynak a törökön veendő győzelmét eleve magasztalja.

Alfonz király ugyanis kissé bőszerű volt igereiteiben és nagyszerű harczias tervekkel kecsgettette Aeneást számos más követ jelenlétében. Biztatta, hogy a jövő esztendőben a portugall királyllyal szövetségbe, egy 500 vitorlából álló hajóhaddal és 50,000-nyi szárazföldi sereggel fogja megtámadni a törökök Görögországban és Ázsiában; a fegyverkezésre is gondoskodott már, azonképen 75,000 mérő gabnáról és 30 darab teherszállító hajóról. Ez utóbbiak közül mutatott is egyet (!) Aeneasnak, ki e nagyszerű terv hallatára roppant lelkesedésbe jött, úgy, hogy lelkében már látta Alfonz diadalait és az azokat ünneplő diadalmenetet.

Az agg pápa, kihez a sienai püspök 1456. évi július vagy augusztus havában visszattért, szintén felmagasztosult, hallván a nápolyi király hitbuzgalmáról. Aeneast nem bocsátá el többé Rómából, hanem ugyanazon évi deczember 18-án a bírnokok sorába vette föl. Nem kevés fáradságba kerülhetett a szent kollegium megegyezését kinyernie; Aeneas legalább így írja egyik társának: «Az ajtószakakat (cardines); szójáték a kardinálisokra) nagyon bevonta volt a rozsda, úgy hogy fordulni nem akartak. Faltörő kosokat és a gépek minden nemét föl kelle használnia a pápának, hogy a benyílt megnyissa.»

PÓR ANTAL.

„TETEMRE HIVÁS“.

— GYÁRFÁS JENŐ FESTMÉNYE. —

A műcsarnok kiállításában méltó fölűntést kelt Gyárfás Jenő fiatal festészünk nagy képe, melynek megfestésére Arany «Tetemre hívás» balladája lelkesítette, ez a szingazdag, drámai mozzanatokban oly gazdag költemény. A kép alakjai életnagyságúak, tanulmánynyal és erővel festvők. A mi festőknek csak ritkán szánják rá magukat, hogy ily nagyméretű képet készítsenek, melynek nem igen számíthatnak vásárlóra, mert magánteremk diszél nyílt, nyilvános csarnok számára pedig kevés a vásárlás. Fiatal művésznél pedig épen a ritkaságok közé tartozik, hogy nagy műveléssel és képességgel a tér s egyéb mellékes körülmények. Stylje is a terjedelmes előadásra utal. Mindig nagy alakokat, tanulmányfejeket látunk tőle, s ecsete széles vonásokat keres. E drámai kompozícióját is olyan arányokban rendezte el, mint két vagy három alakot feltűntető eddigi festményeit. A ki a tanulmányfölkben legerősebbnek érzi magát, ezt az erejét ily nagyobb munkához is magával viszi.

Arany balladája a középkori istenitéletek egyik neve, a «tetemre hívás» idezi elő a katasztrófát. A kit gyilkossággal vádolták, oda idézték a holttetem mellé. Ha a vádolt megjelensékor a seb vérezní kezdett, perdöntő tanúság volt az ellene.

A radványi sötét erdőben halva találta Bárczi Benőt. Apja kiteríteti a kastyélni feketé, a sebben ott van a tör is. A palotát ferdéket posztó; áll a tetemnél pörösztő, gyertya, feszület, kánoni pap. Azután egymásután vezetik elő a meggyilkolt ellenségeit, mindenkit, kit a kétségbeesett és boszuvágyó apa szólít. De nem érez semmit a holt, a csukott seb meg nem nyílik. Utoljára jön Kund Abigél, a megölt szép szeretője és a sebből pirosan buzog a vér. A leány szeme a törre tapad, s felkiált, hogy nem ölte meg, de a tört ő adta.

Birta ziverni már hál szerelemre, tudhatta, köztűntik nem vala gát: Unszoza mégis szóval «igenre», Mert ha nem: ó kivégé magát. Enyelve adám a tört: nosza hát.

Bárczi Benőt a lány kacérsága ölte meg. Abigél szeme szokatlan lángot lövel, kaczag és sir, s vércse-visongással rohan el. A ballada e nagy momentumát illusztrálja Gyárfás festménye.

A palota bejárata táru föl. Egészen a háttérben, a gyertyák sárga viaszfényében látszik a halott, körülötte a pristalosz nevű tisztviselő, a bírák. A palota előtt néptömeg, mely az istenítélet eredményét várja. Abigél örülni rohan le a lépcsőn; oda kap, hol fészkel az agy, iszonyu az, mi oda nyíllal. «Vetni kezét rá senki se mer». A tömeg félre húzódott előtte, s megdöbbenve néznek rá és utána. Kétgyermek, kik épen a lépcsőnél húzódtak meg, síró sze-

meket vetnek rá. Vén asszonyok összedugják fejüket. Csodálkozás, borzalom, meglepetés látszik az arcokon. A festő a kifejezések erős és változatos képét állította össze, s ebben nem közönséges sikert ért el. A művészi egyenlítésben is sok jóval bíztat e fiatal erő, s Abigél alakjában az alkotási vágy nyilatkozik. A komor dráma bizonyos életképes színezetet nyert az utcai csoportozat által, melyben genre-alakokat látunk. Oly tulajdonsága ez a festménynek, mely a művész eddigi tanulmányaira vall, a kedvenc és valószínűleg fáradságos studiumokra, melyeket értékesíteni óhajtott. A kép jobb sarkán helyt foglaló lantos, úgy látszik allegoria, a költészet kifejezője, mely e tragédiáról fog énekelni.

A festményt Gyárfás saját rajzu vázlatát után mutatjuk be.

A sok reménnyel biztató művész az új generáció tagja. Az országos mintarajztanodában kezdte tanulmányait, s Münchenben folytatta. E képet a nyáron Seps-Szent-Györgyön festette, s ott választotta ki az alakok mintáit, a nép közül. Jelenleg Olaszországban utazik.

"TETEMRE HÍVÁS" — GYÁRFÁS JENŐ TOLLRAJZA, SAJÁT FESTMÉNYE UTÁN.

E nagy képe a becsvágy oly bizonyosága, mely ily tehetség társaságában előkelő művészeket szokott képezni.

Szóba jött, hogy a festményt a nemzeti kaszinó megvásárolja, de e testület ily czélokra nem rendelkezik kellő pénzzel, évenként csak ezer forinttól léven megszavazva a művészet gyámlatására. Sajnálatos lenne, ha e hatásos festmény, mely módot nyújthatna a fiatal művész további fejlődésére, nem találna meg a Maecenast.

EGYVELEG.

* A hattuk Angliában régebben igen nagy becsben állottak. VIII. Henrik korában a törvény egy évi fogságot szabott arra, ki egy hattutójást ellopott; Shakespeare, tekintettel az ország szép hőlyeire, Angliát hattufészeknek nevezte. Hattutukat tartani csak a legtekintélyesebb testületeknek volt szabad, ezt mindig különös privilegiumnak tekintették. A Themzén a királyin kívül csak a városi hatóság s az egyetem hattuyi usztak. A hattutukat évenként, a király képviselőjének jelenlétében, tulajdonosai nevére pontosan megjelölték. Meghatáro-

zott napon díszesen feléltetett csolnakok mentek Honbytól Londonig a Themzén végig, melyek a hattutukat gondosan összefogták. A megjelölés a csolnák történt, a király jegye három sajátágosan alakított gyík volt, a többiek a tulajdonosok címei és jelvényei. Mielőtt az állatokat ismét vízre bocsátották volna, nagy tollakat kitéptek, hogy el ne repülhessenek. A hattutuk őrei óriási fizetést kaptak s ezért tisztókat másokkal végeztek el, de a tulajdonképi őreket is királyi rendelettel neveztek ki. A megjelölés évenként négy napig tartott s midőn beveződött, minden résztvevő egyént a windsori várpalotában fejedelmileg megvendégelték és megajándékoztak. A hattuturóknak (swanherds) külön szép jelvényei is voltak, melyeket ünnepies alkalmakkor föltettek s nem egy nemes család bevette azt czimerébe s azok, kiknek hattutartási joguk volt, várkastélyuk homlokzatára ez állat domborművű képét is alkalmazták.

* Fogoly angolok. 1860 óta 14 különböző esetben idegen országi rablók 29 angol alattvalót fogtak el a váltásdíjak reményében és pedig Mexikóban, Spanyol-, Olaszországban és a Balkán-félszigeten. 1864-ben Flórenczben egy Beale nevű fogolyért 12,000 skudit kellett volna fizetni, de mivel őrei közt, már t. i. rabló őrei közt az a hamis hír terjedt el, hogy az összeg már ki van fizetve, ingyen szab-

don bocsátották. 1869-ben Furberért Mexikóban 5000 dollárt követeltek s mivel ő maga is makacsodott ez összeg megszerzésében, megölték. 1870-ben Athen mellett a marathoni mezők látogatására ment 7 tagú angol társaságot fogtak el a rablók s fél millió forint váltásdíj követeltek. Az alkudozások hosszúra nyultak s a rablók Herbert, Vynér és Lloyd utazókat legyilkolták, a többi később szabad lett; a görög kormány Lloyd özvegyének 100,000 forintot fizetett. Ugyanaz évben Gibraltár mellett Bonell fivéreket fogtak el, 20,000 dollárt kértek értök s ezt a spanyol kormánynak kellett megfizetni. Legutóbb Törökországban raboltak el angolokat, az egyikért 110,000 forintot, a másikért 140,000-et kellett fizetni. Látható ebből, hogy a rablók újabb követelések lettek.

* A Braziliába kivándorlók száma évről-évre jelentősen gyarapodik. A múlt évben (1880-ban) Rio de Janeiro városba összesen 22,859 kivándorló érkezett. Ezek közt volt 9401 olasz, 8606 portugál, 2385 német, 1254 spanyol s ezenkívül néhány száz Európa más nemzetéből. A kivándorlók nagy része a déli tartományokban telepedik le, mivel az északi éghajlata az egyenlítő szomszédságában sok tekintetben kellemetlen.

* A hullágetést Európában mindeddig csak az olaszok karolták fel nagyobb mérvben. Magában

Milanóban évenként mintegy 500 hullát égetnek el, 18 hullágetéssel foglalkozó társaság létezik s a kemenczét Rómában, Páviában, Kremonában, Livornóban már felállították, más helyeken tervezik. A góthai kemenczét mindeddig kevésbé használják. Párisban most tervezik a hullágető kemencze építését.

A francia és a német népeseledés. Franciaország lakossága 1880-ban 37.166,000 lelket tett. Tíz év alatt Franciaország lakossága 612,000 lélekkel szaporodott; Németországé négy és fél millióval. A statisztikusok számítása szerint: ha Franciaország lakossága bevándorlások által lényegesen nem növekedik, Németországé pedig kivándorlás által nem csökken: Franciaországnak a század végén alig lesz negyven millió, Németországnak hatvan milliónál több lakosa.

* Gyufát legtöbbet használnak Németországban, hol fejenként 15 szál jut egy emberre naponként. Belgiumban 9, Angliában 8, Franciaországban 6. Európa összes fogyasztása 2 millió darab, azaz fejenként 6—7. Ha egy gyufát egy decigramm súlynak vesszünk, Európában naponként 200,000 kilogramm, egész éven át 72 1/2 millió kilogramm fa ég el tisztán gyufában.

* A német hadipénztár számára a francziáktól kapott milliárdokból 60 millió forint értéket helyez-

tek el, mind ércpénzben, a spandaui erőd egyik tornyában, közel Berlinhez. A kincs 1200 hordóban van s évenként külön bizottság számolja meg darabonként s meghatározott szigorú szertartások között. Magától érthető, hogy a nagy összeg nem kamatozik s a legközelebbi háborúig nem is szabad belőle semmit elkölteni.

* Derby Allcroft angol birtokostól leleményes módon loptak el egy gyönyörű képet, Sidney Cooper "The Monarch of the Meadows" ("a legelő ura") című művét, mely egy bikát ábrázol. Midőn ugyanis londoni palotáját javíttatta és képeit leszedték, egy reggel a képet rejtő szobában tüzet találtak. A tolvaj a képet kivágta a keretből s hogy a nyomot is eltírtolja, a keretet meggyújtotta. Szerencsére a tüzet hamar észrevették s nagyobb kárt nem okozott, sőt még annyira sem terjedt, hogy a tolvaj turpisságát eltakarta volna, mert a kereten egyes vászondarabok maradtak. A tolvajt azonban nem fedezhették föl.

* Az amerikai postabélyegek általában sokkal csinosabbak, mint az európaiak. Némelyiken madarak, virágok s halak rajzai vannak, leggyakoribb azonban, hogy minden napnak jelvényt adnak. Vasárnapnak a napot (Sunday), hétfőnek (Monday) a holdat, s a nap nevét még hozzá írják.

AENEAS SYLVIVS.

Enea Silvio de' Piccolomini, vagy mint közönségesen nevezik: Aeneas Sylvius, a XV. század egyik kiváló s a magyar história szempontjából is egyik legerdekesebb alakja. Mint III. Friderik császár tanácsosa, mint bibornok, utóbb II. Pius néven római pápa, gyakran jött érintkezésbe hazánkkal s befolyást gyakorolt ügyeire. Benső barátság fűzte hazánk nagy fiahoz, melyet ő nevezett el a "kereszténység védfalának". Mint író, államférfi és egyházi egyaránt kitűnő helyet foglal el kora vezérfiai sorában.

Nálunk *Pór Antal* foglalkozott irodalmilag e rokonszenves alakkal. Két fölolvasást tartott róla a m. tud. akadémiában, melyek "Enea Silvio viszonya Magyarországhoz" és "II. Pius pápa és Hunyadi Mátyás király" a "Budapesti Szemlé"-ben jelentek meg; utóbb tanulmányait önálló kötetben "Aeneas Sylvius II. Pius pápa. Élet- és korrajz" cím alatt a Szent István-társulat adta ki. Ugyane szerzőtől közöl lapunk jelen száma egy ismertetést Aeneasnak egy érdekes, hazánk történetét is érintő művéről.

Aeneas Sylvius 1405. okt. 18-án született a szienai köztársaság Corsignano nevű helységében, mely hajdan a Piccolominiak hatalmas, de akkor már elszegényedett nemzetségének volt birtoka.

Atyja nem lévén a klasszikus műveltség híján, fiát, miután a 18-ik évét elérte, beküldte a szienai főiskolaába jogot tanulni. Ez azonban inkább a latin remekírókat mívelte, s hogy rokonai zaklatása elől meneküljön, 1432-ben Bázélbe ment, hol egymás után több főpapnál vállalt titkári hivatalt.

Bázél ekkor az egyházi reformszinatra volt székhelye, fejedelmek, egyházi és világi méltóságok, tanárok, tudósok, szerzetes férfiak, mind többé-kevésbé nevezetes emberek gyűlhelye. A pártszenvetély szinte az egész zsinat tartama alatt kisebb-nagyobb hullámokat hajtott. Piccolomit a pártállás, eleinte kivált, nem kevésbé nyugtalanította. Nem tartozott sem a zsinati, sem a pápai párthoz, hanem mindkét párt főembereinek kedvét kereste; hisz ő szerencsét próbálni jött. Gazdái viszont szerették a derült, szellemes fiatal embert, ki szép latinsággal fogalmazta leveleit. Azonban midőn megtörtént a szakadás a zsinat és pápa közt és mindenkinek színt kellett vallania, — Aeneas a zsinat végzetéhez fűzte sorsát. Hivatalát vállalt mellette, és megválasztatván az ellenpápa, ennek, V. Bódognak, szegődött azonnal fölismerek.

De csakhamar belátta, hogy itt nincs jövője, s kereste az alkalmat Bázélből szabadulni, "hol annyi időt vesztett el, mint önmaga mondja, haszontalanul." Minthogy pedig egyik végletből a másikba iramodni nem akart, sőt ez jó szerével lehetséges sem is volt, a semleges párti németekhez menekült, és 1442-ben az akkor már "koszorús költő" III. Friderik német király kancelláriájába véteté föl magát titkárnak.

E "számkivetésben" mint ő németországi tartózkodását nevezi, 23 évig maradt, hol — számos birodalmi gyűlésen vett részt mint ura tanácsnok, több követésben járt el, melyek elvégre azt eredményezték, hogy a német nemzetet levettén a neutralitást, a pápa iránti hűségére tért vissza. Ez érdemei jutalmául 1446-ban pápai szenteltetvényt magat, — trieszti, később szienai püspökké nevezetett ki.

Ez állásában Friderik mellett ismerkedett meg hazánkkal s annak főleg a humanizmust pártoló fiatal: Szécsi Dénes esztergomi érsekkel, Vitéz János váradi és Ágoston győri püspökökkel, Liszti Miklós királyi titkárral és másokkal, kikkel élénk levelezést folytatott. — A magyar nemzetnek, mint a kereszténység előharcosának buzgó pártolója lett; ő hozta dávába a török ellen indítandó kereszties háború eszméjét; s tűzfoka lett az e melletti igazgatásnak.

Bibornokká nevezetvén, ezt írja Vitéznek: "Mindenkor szemünk előtt fogjuk tartani,

mennyivel tartozunk Magyarországnak, királynak és Neked". S e szavát megtartotta. A római kuriánál mindig mint a magyar nemzet bizományosa, "cardinalis protectora" igyekezett hazánk ügyeit előmozdítani. Beavatva lévén az ország viszonyaiba, ismerős a magyar királlyal, a főpapokkal és főurakkal, e tisztségben eljárni ő volt a leghivatottabb. A sürű érintkezésben Magyarország és a kuria közt a pápa reábizta a magyar ügyek előadását. Bibornok korából reánk származott levelei nagyrészt magyar ügyekkel foglalkoznak. A török háborút megszaksztás nélkül folytatni, az összes keresztény fejedelmeket ez irányban érdeklőtetni, a segélyhadak megajánlását, elindulását szorgalmazni: ez képezi központját folytonos, lázas tevékenységének. "Felek, írja a nápolyi királynak, hogy Magyarország elvesz, ... mit ha Isten megenged, romba dől a mi vallásunk fala. ... Támadjon tehát föl felseged. ..."

És a miért oly buzgón esede, azt mint pápa, mivé 1458. augusztus 19-én választottat, lelkének minden hevesével teszi s ez eszme vértanujává lesz.

II. Pius nagyszerű programmal kezdte meg pápaságát. A keresztény hit előharczosa-ként lépett föl az ozmánok ellen, s e feladatát helyezte összes működése központjába.

Bevezetésül az összes európai fejedelmeknek kongresszust hirdetett Mantuába, hova azonnal elindult. Azonban a mantuai kongressz-

AENEAS SYLVIVS.

szus eredményei a pápát nem elégtették ki, mint ez Mátyás királyhoz intézett leveléből kitűnik. "Ha visszatérő követeid, — így szól a levél — mint megbizunk bennök, hű tudósítók lesznek, úgy fogod találni, hogy a buzgóság és fáradozás szent vallásunk ez ügyében nem hiányzott bennünk. Erőnkön felül dolgoztunk, buzgó vágyunkkal szinte az egész világot betöltöttük, nyolcz hónapig ülven a mantuai gyűlekezeten, mindennap fölhiwtuk a keresztény fejedelmeket, hogy hozzánk jöjjenek. Megvalljuk azonban, nem találtuk a reményelt buzgalmat; a hívek szolgáltatászsége várokozásunknak meg nem felett." "Láttuk, — teszi hozzá bizalmasabban Carvajalnak, — hogy kevesen vannak, kiket a köző inkább érdekel, mint a magok haszna. Csaknem mindnyáján az önérdeteket nezik, s elégségesen bizonyították, hogy a szentszék méltatlanul rágalmoztatják, mert senkit sem okolhatnak, csak önnön magokat."

A végsőre határozta el tehát magát. Elhatározta, hogy ő, a pápa, agg és beteg teste dacára, személyesen száll sikra a török ellen. "Elhatározásunk mint a villám fogja a népeket álomköl fölriasztani, s a hívek keblét a vallás oltalmára tüzelni." E végzavakkal tudatta a bibornokokkal szándékát, kik azt helyeslék.

De Pius ismét csalódott, midőn elhatározásának horderejét mérte. Az európai fejedelmek lelketlenségét leküzdeni képes nem volt.

Csak Velence és Magyarország kötött szövetséget a pápával, mely szerint míg Velence a görög félszigeten, Mátyás magyar király Boszniában támadja meg az ozmánt, — addig a pápai és velencei hajóhad Anconában egyesülven, tengeren oldózi és ázsiai segélyforrásaitól zárja el a törököket.

II. Pius pápa 1464. évi június 18-án vette föl a szent-kereszt jelet és elindult Ancona felé, hova július 18-án bevonult, de már beteg. Betegsége aközben, míg a velenceiek hajóit lázasan várta, ijeszítő mérvben súlyosodott. Végre augusztus 12-én napkeltekor föltűntek a velencei armáda árbozhegyei. Eddigi keserű tapasztalatai után most már azon is kételkedett, ha vajjon a velenceiek csakugyan megérkeztek-e. Nagy bajjal alvóterme ablakaihoz vitette magát, hogy a kikötőbe láthasson. A doget már nem fogadhatá, mert augusztus 15-én meghalt. Utolsó gondolata is velencei volt: hátrahagyott összes vagyonát, 40—48,000 aranyat a magyar királynak küldötte. A velencei tanács augusztus 26-áról azon hozzáadással értesítette erről Mátyás királyt, hogy ez összeget Zárában bármikor fölveheti.

REZSŐ KIRÁLYFI ÚJ KÖNYVE.

A gyors egymásután, melyben Rezső királyfi könyvei megjelennek, azoknak, a megírásukra fordított időhöz képest, jelentős terjedelme, arra mutatnak, hogy monarchiánk ifjú trónörökösének hajlamát az írói foglalkozás iránt komolyabbnak vehetjük ama tünekény szárnypórbálgatásoknál, melyekre az ifjuság heve és túláradó ereje szokta ösztönözni az alantibb és magasabb rangukat egyaránt, de a melyekkel aztán csakhamar föl szoktak hagyni, a mint később egyre több képességet és kedvet fűdöznek föl magukban más szakma iránt, melynek gyakorlata aztán uralkodó szenvedélyükke válik.

Az ingadozás e tünete a pálya megválasztása iránt előfordul olykor a legnagyobb lángelméknél is. Napoleonnól mesélik, hogy drámaírással tett kísérletet; Petőfi színész akart lenni. E kapkodás a fönnbibi fajta rendkívüli szellemeknél épen tehetségük egyetemességéből magyarázható ki, mely eleinte mindenre egyenlőn érzi magát képesnek. Rendszeren azok szoktak mindjárt fiatal, olykor már gyermekkorukban valamely pálya iránt kizárólagos előszeretettel mutatni, a kik valamely szakma iránt praedominans képességet, oly kiváló és erősen nyilatkozó hajlamot éreznek, hogy ebbeli hivatottságukat azonnal fölismerek.

Liszt Ferencz például valószínűleg soha sem gondolhatott egyébre, mint zongorakirályi szerepére.

Magas, plane legmagasabb légköri egyenlőség pedig már meg könnyebben eligazodhatik az iránt, hogy ha történetesen isten lakozik benne, vajjon Diana, Mars vagy a kilencz Muzsa közül melyik legyen ez istenség?

Mert a fészek, melyből kikeltek, már meglehetősen közel van a ragyogó Olympoz. Körülbelül szomszédos vele. E közelség, vagyis az a nagy mód, melyben nevelkednek, már zsenge korukban megismerteti őket az élet mindazon szakmaival, melyeket a szilőde nevelkedett szegénység előtt a kenyér gondja sokáig vagy örökre is zárva tart.

És aztán: egy trónörökös kiváltkép pedig egy oly háze, minő a Habsburgoké, már bele születik a dicsőségbe. Nem szükség azt magának keresni, meglegegedhetik azzal, a mit örökölt. A mi pedig a szórakoztató szenvedélyt illeti, előtte áll a világ, a föld minden hálás és realis gyönyörűsége. Vadászhat nem hogy rókára vörös frakkban, de akár egész népre, birodalmakra — vörös nadrágban. Megszólaltathatja az ágyuk ezreit, a puskák millióit, mint modern Jupiter tonans; hódíthat, veszthet országokat, népeket. "Schöneres gibts wohl nicht". Ha tehát aztán egy ilyen földi kis isten az igazán olympi játékok helyett — vagy bárcsak mellette — az írói tollat szinte nagyobb kedvteliséggel forgatja, mint

„JÁR A BABA”. — VÁGÓ PÁLTÓL.

Roskovicstól egy-egy szentháromság, továbbá Gíron, Cleynhens és Garl képeinek vázlata. A Franklin-társulat az előbbi füzethez hasonló díszszel állította ki ezt is, ára 80 kr. Egyik csinos metszetét, mely Vágó Pál „Jár a baba” című festményét ábrázolja, mutatványul itt közöljük. A tehetséges fiatal művész egy magyar paraszt család örömet festette le, a mint megindul a baba, s e jelenet körül a család nagyjai aprajra összerúgódtak, gyönyörködve és boldogan. Nem új tárgy, a német életképfestők sokat használtak, de Vágó bensőséggel használta föl újra, s annyi életet tudott festeni, mely e kezdő festő iránt élénk érdeklődést kelt. Ugyane művével a müncheni festészeti akadémia első díját is elnyerte.

Folyóiratok. A „Századok” novemberi füzetének nagyobb részét Salamon Ferencz „A rómaiak elenyészése Pannoniában s különösen Aquincum vidékén” című értekezése foglalja el, tanulságos és új eszmékben gazdag tanulmány, melyet az érdemes író a történelmi társulat októberi ülésén adott elő. A második értekezésben Sinkay György, erdélyi román író életiratahoz nyújt adatokat Jakab Elek. Ez értekezésnek meg folytatása lesz. — A „Természettudományi Közlöny” novemberi füzetében nagyobb értekezések: „A váltóláz okairól”, dr. Rózsay Aladár-tól. A természettudományok haladása az utolsó ötven év alatt. (Lubock beszédének vége). „A forró éghajlat növényzet”, öt képpel, mint mutatvány. Emery „La vie végétale” művéből, mely közelébb jelenik meg a természettudományi társulat kiadásában. — A „Philologiai Közlöny” novemberi füzetének tartalma: „Euripidesz prologusairól”, Kont Ignác-tól. „Heinsius Miklós emlékezete”, Finácz Ernő-től. A „pedig”-gel kapcsolatos mondatok, Simonyi Zsigmond-tól; ezenkívül anakronon dalok fordítása Thewrewk Emiltől; a philologiai társaság közgyűléséről szóló jelentés; irodalmi ismertetések.

Előfizetési felhívások. Márkus József fiatal költő előfizetést hirdet, „Babám könyve” című kötet költeményre 1 frttal. A könyv újvőre jelenik meg, s az előfizetési összeg szerződés: nagymező-utca 24. sz. intézendő. — „Ősi hangok” című album Pongrácz Béla is egy kötet költeményt ad ki Szekesfehérváron 1 frttal előfizetés mellett. „Magyar katonai jegyzék naplár”-ra hirdetnek előfizetést Aradról Vörös Sándor és Deák Zsigmond honvéd főhadnagyok egy forintjával. Tartalma lesz: a honvéd tisztok és honvédségi tisztviselők rangfokozati táblázata, a honvédség hatóságai, parancsnokságai, a zászlóaljok és lovas osztályok, a székhelyek megnevezése mellett, stb.

A nemzeti színházban e hó 11-én Katona József születésnapjának évfordulóját „Bánk-bán” előadásával ünnepelték meg. A nézőtér teljesen megtelt, s az előadásban meg volt az figyelem és tanulmány, mely a tragikái előadásokban elismertje ahézagokat. Nagy Imre (Bánk), Kovács (Petur), Beresényi (Biberach), Félékiné (Gertrud), Márkus Emília (Melinda) játékát nagy elismeréssel kísérte a közönség. Tiborcot Újházi játszta, ezuttal először és pedig kitűnő sikerrel.

Új színmű. Szigeti József új társadalmi színművet fejezett be a nemzeti színház részére; címe: „A bácsi”, tartalmát a hivatalnoki fenhéjázás ké-

pezi; a méltóságos czimból eredő méltóság nélküli állapot festése.

A népszínház bizottsága által kitűzött 100 darab aranyból álló pályadíjra e hó 15-én telt le a beküldés határideje. Érkezett 122 pályamű.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia nov. 14-iki ülésén szakszerű tárgyak fordultak elő.

Hunyady Jenő bemutatta Hermite Károlynak, a párisi Institut tagjának beküldött matematikai értekezését „egy határozott integral”-ról, melylyel a tudós férfi megválasztása iránt nyilvánított szíves figyelmet. Könyv Gyula „Az algebrai egyenletek általános elméletéhez” című alatt tartott felolvasást. Dr. Szabo József Tokaj-Hegyalja geologiai viszonyait, az újabb alakításról szólott. Tizenöt évvel ezelőtt már ismertette e tárgyat, sőt ahhoz részletesebb geologiai térképet is készített. Azóta azonban épen a trachytok tana tetemes változáson ment keresztül. Megszületett a petrografia s ennek alkalmazása a vulkáni kőzetekre határozottabb módon engedi ki-
tűntetni a viszonyokat. Jendrassik Jenő két értekezést tartott; az egyiket, mely a rugalmasság hatásáról szól nyújtás alatt, csak főbb vonásaiban adta elő; annál részletesebb volt a másik értekezés. Helyreigazító észrevételek Thanoffor „Adatok a haránt-csiku izmok szerkezetéről és idegvégződéséről” értekezéséhez” című alatt, mely Thanoffor havi felolvasására vonatkozott, s melynek Thanoffor és Jendrassik közt most vitaközlésre adott alkalmat. Thanoffor egy közelebbi ülésben fog még tüzetesen válaszolni.

A természettudományi társulat e hó 16-iki szakülésén dr. Babes Viktor tartott felolvasást a „véres verejtékről”. Már a legelső időkben sokat foglalkoztak a tudósok a véres verejték jelenségének megjelölésével. E jelenség előfordult a kenyéren s egyéb szerves testeken egy úgy, mint az emberi kéz vagy lábfejen s sok tápanyagot nyújtott a babónak. Értekezés látott Bécsben egy fiatal embert, kinek homlokáról, szeméből, orrából a legesekélyebb izgatásnál véres cseppek hullottak, mely körülmény az illetőnek gyenge véredény-rendszeréből magyarázható meg. Ily véres izzadásra vezethető vissza a loudisei eset is. A jelen század elején Ehrenberg vizsgálta először ezen véres cseppek természetét s azt találta, hogy azok szomszagos apró, mozgó testecskékből állanak, melyeket monas prodigiosus-nak nevezett el. Később, midőn a bakteriumokat kezdték tanulmányozni, a véres cseppek az u. n. festő bakteriumokhoz számítottak. Értekezésének második része a bőrön talált penészgombákkal foglalkozott. Dr. Fuchs Dávid a lakások nyári klímájáról értekezett. Ajánlja hogy a lakásokat nyáron éjjel szellőztessék, s megegyezik azután azon balhítt, mintha az éjjeli levegő az egészségre nézve ártalmas volna. Dr. Onody D. Adolf értekezése e címet viselte: „Az idegek szabálytalan elterjedésének jelentőségéről, egy ideggyógyászati bemutatóval”. A szakülés után választmányi ülés volt, melyen a titkár jelentette, hogy a Bugát-féle alapból kitűzött zárt pályázatra a geologia köréből egy pályamunka érkezett, melynek jelcíme: „Hajdan és most”. A könyvkiadó vállalatban Czöglér „A fizika története” és Emery „A növények élete” című munkája sajtó alatt van. Bejelentetett 21 új tag, kikkel a társulat tagjainak száma 5492-re emelkedett.

A Petőfi-társaság e hó 13-án havi ülést tartott. Bodnár Zsigmond a Jancsó Benedek értekezését

olvasta föl a magyar nemzet eredetéről, mely a Hunfalyt megelőző ethnológusok elméleteit, s nézeteit, majd magának Hunfaly Pálnak a magyar nemzet eredetéről vonatkozó tanát ismertetett s azt találja, hogy ez utóbbi a valóhoz legközelebb áll. Utána Bartók Lajos „Kárpáti emlékek” című alatt olvasott fel három kisebb költeményt, melyeket a közönség tetszéssel fogadott. Komocsy József „A rab madár” című költeményét adta elő, melyet szintén megtapsoltak. Végül Margittay Dezső olvasta fel Tolnay Lajosnak „A szép asszony kocsisa” című rajzát. A felolvasásokat zárt ülés követte, melyben folyó ügyeket intéztek el.

A Kárpát-egylet és a kárpáti múzeum. A Kárpát-egyletnek Iglón e hó 12-én tartott választmányi ülésén öröndetes adatokat jelentettek be. A pénztári jelentés szerint az egyesületnek van: 138 alapító és 2407 rendes tagja; vagyona pedig 4823 ft alapítói és 583 ft ingók összege, azonfelül pedig Tátrafüred gyógydjának egyharmada. Az évkönyv ügyében Róth Márton előadójának alapján elhatározták, hogy a művet negyedéves példányban Iglón nyomtatják s ezentúl negyedévi füzetekben küldik meg a tagoknak. Dóller elnök aztán még több öröndetes bejelentést tett, melyek bizonyítják, hogy az egylet működése mindinkább megtermi gyümölcsét; Béla városa pl. négyszáz frtot szavazott meg a területén fölfedezett barlang gondozására; Máriássy Ferencz és Koburg herceg menedékházat építettek. Legnevezetesebb tárgya volt az ülésnek a kárpáti múzeum ügye. Poprád város 2748 ft értékű ajánlatot tett arra az esetre, ha a múzeum ott állítatik föl, s az egylet közgyűlése Felka város ellenében Poprádot is választotta; most tehát a várost a megajánlott segély befizetésére fölszólítja; a mérnök-egyletnek pedig köszönetet szavaz a muzeumi épület terveinek s az építés vezetésének ingyenes fölajánlásáért. Lépekeset tett a választmány az iránt is, hogy a kárpáti múzeum mint országos ügy karoltassék föl. A múzeum számára Husz Dávid (Vater Husz, mint a felvidéken nevezik) és neje oly alapítványt tettek, melylyel a múzeum létesítésénél maradó emléket biztosítottak maguknak, s első alapítóiá lettek az intézetnek. A múzeum számára két hold földet ajándékoztak, 1882-től haláláig minden éven 200 frtot s kötelezték magukat, hogy összes ingatlanuk tizedrészét végrendeletileg az egyletnek hagyják. A választmány meglelt a közgyűlést a tudomásul e nemes adományt, s élénken kifejezte köszönetét az épen jelen volt Husznak. Elhatározták, hogy a Husz házaspár arczképét a múzeum külön szobájában fölállítják és adományukról márványtáblát is helyeznek az épületbe. A múzeum tehát Poprádon a Husz-féle ismert vendéglő közelében fog épülni.

A hírnapirók nyugdíjintézte javára Renz czirkuszának és a meiningeni színházának előadása 1100 frtot jövedelmezett. Az intézeti alap javára a nemzeti színház operai személyzete és a népszínház igazgatója, Evva Lajos tartanak közelebbi előadást, a farsangon pedig a redout összes termeiben lesz nagyobb éjjeli ünnepély.

MI UJSÁG?

A trónörökös pár Erdélyben. A görényi havasok közt egy hetet szándékozott tölteni a trónörökös pár. E hó 14-én érkeztek és 21-én akarnak elutazni. A medvevadászokat másnap megkezdtek, s már a három első nap alatt több eredmény mutatkozott, mint a tavalyi máramarosi vadászaton, mert e hó 17-én két medvét vertek föl a Szemleja patakánál; az egyikre Koburg herceg lőtt rá, de nem talált, s a másikra Wurmband gróf, de mind a két medve elmenekült. A trónörökös párt Görény-Szent-Imrére érkeztek a szász papság is várta, s külön elfogadást kértek, de a trónörökös, ki inkognitó tartózkodik, nem fogadta őket. Mikor a főhercegi pár gr. Teleki Samu négyes fogatán hajtattott Maros-Vásárhelyről Szent-Imrre, egy székegy legény jó fajta székely paripán csatlakozott a kíséret-hez, s négy óra hosszat folytonosan kísérte a Teleki-féle híres ménestől való négyes fogatot. A trónörökös és neje kedvtelme nézték a lovas legényt, s a trónörökös a szentimrei kastélyban 10 frtos bankjegyet dobott ki a kocsiból a lovas legénynek. Mig a vadászatok tartanak, a főhercegnő kirándulásokat tesz a regényes vidéken; komoránja és egy udvari cseléd kíséretében a községet is bejárta, s a székely

lakosok közül többet megszólított. E hó 16-án gróf Pálffy névvel az alsó-fancsali erdőszégre tett látogatást, s több óráig sétált a rengetegben. Megéhezt, betért Csiki erdővédehez s kedélyesen kért kenyeret. Frissen sült cipóval és pogácsával szolgálták a váraltan vendégnek, ki aztán jókedvűen tért vissza a kastélyba. A tulajdonképi vadászterület a fancsali havas, hol szintén van vadászastély s innen mennek az állásokba, melyek közt nem egy veszedelmes is van, olyan, hogy a südből fölhajszolt vad alig tizenöt lépésnyire bukkan elő. A gróf Teleki Samu szomszédos havasait szintén beosztották a vadászterületbe. A vadászatra kora reggel indulnak és alkonyatig tart. A trónörökös párnak Nemes Ödön marosvásárhelyi tanár emlékbüszke fogatnyújtani. Már régebben foglalkozik a székelyföld regényes tájainak lerajzolásával s most Görényről és vidékéről állított össze hat aquarellt, magyaros szövegegl. Diszes kiállításban adja át az emlékbüszke.

Az országos nőparkiállítás végrehajtó bizottságának egy küldöttsége gróf Zichy Jenő elnök vezetésével, e hó 17-én tisztelettel báró Kemény Gábor miniszternél, s a küldöttség vezetője a végrehajtó bizottság nevében köszönetet mondott támogatásáért, melyben a nőparkiállítást részesítette. Ő volt az első, ki 2000 frtot bocsátott a kiállítás rendelkezésére a mozgalom megindítására. Végül meghívta a minisztert a decz. 8-án tartandó emlékosztási ünnepre s átnyújtotta a Posner által díszesen kiállított köszönő levelet. A miniszter hosszabban válaszolt, s a kiállítás körüli érdemeket főleg a bizottság munkáira hátrítva, megígérte, hogy a záróünnepen személyesen részt vesz s a jutalmakat ki fogja osztani.

Az országos iparkiállítás ügyében megkezdte működését a bizottság, s jelenleg a kellő helyet keresi, mely legalkalmasabb lenne a kiállításra. Az Oreczy-kert, vagy a városligetnek a Stefánia-ut és új lovas-ter közötti részét tartják legalkalmasabbnak.

Nagybörzsényi iskolaépítések határozott el a fővárosi tanács. Kimondta, hogy a közraktárak megváltási árából befolyó 3.200.000 frtnak egy része, nevezetesen 520.000 frt, új iskolák építésére fordítassék, oly iskolák elhelyezésére, a melyek most bérházban vannak. A fölsőleges luxus-építkezések elkerülését végett azonban a középítési bizottság terv kidolgozására fog fölkeretni.

A czeplédi állandó színház ünnepélyes megnyitása e hó 26-án lesz. Bába-Molnár Sámuel polgármester, ki az épület tervezése s kivitele körül oly sok érdemet szerzett, arról is gondoskodik, hogy a felavató előadás a színház működésének mintegy fényes kezdete legyen. A nézőtérben az alkalmattal a megye és város számos előkelősége is jelen lesz s az előadandó darabban a nemzeti színház három tagja: Márkus Emília k. a., E. Kovács Gyula és Beresényi Béla is föllépnek.

Kittintetés. Paulay Ede, a nemzeti színház drámai igazgatója, a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét nyerte el, a nemzeti színház emelése körül szerzett érdemeiért.

Graeff tábornok jubileuma. József főhercegnak, mint a honvédség főparancsnokának adlata, Graeff lovas tábornok e hó 16-án ünnepelte szolgálata ötven éves jubileumát. József főherceg maga is bejött Alcsutól, s csatlakozott a tisztelgők tisztához, mely délelőtt a honvéd-főparancsnok fogadótermében a jubilásra várakozott. A tisztelgők közt volt Szende miniszter is. József főherceg rövid beszédben üdvözlé a jubilánst, ki, mint mondá, 10 év alatt, mióta a honvédségnek szentelte működését, derék és jeles honvéd-kerületet alkotott, mostanig eredményesen támogatta a honvéd-főparancsnokot, s ez egész idő alatt fáradhatatlan szorgalommal működött a honvédség fejlesztésén. A főherceg éljennel végző beszédét, s az egész gyülekezet háromszor éljenzett. Erre a főherceg elvett a jubilánsnak adományozott érdemkeresztet, s azt maga tűzte fel kabátjára. Graeff tábornok mélyen meghajta mondt köszönetet. A főherceg megelégedéssel szívélyesen a jubilánst, ki aztán a jelenlévők szívesekivánatait fogadta. A tábornok tiszteletére József főherceg 2 órakor 40 terítékes ebédet adott, melyre az itt állomásozó tábornoki kar volt hivatalos.

Károlyi-ünnepély. Néhai gr. Károlyi István emlékére gyászünnepélyt rendezett e hó 17-én a fővárosi bölcsőde-egylet, melynek alapját az elhunyt nemes főur vetette meg s minden évben tetemes összeggel támogatta. Az ünnepély az egyletnek nagy-templom utcai épületében folyt le s nagy számmal jelentek meg a különböző nőegyletek képviselői, valamint amaz egyetleki is, melyekkel gr. Károlyi érezte jótékonykását, továbbá főúri hölgyek, a család több tagja, stb. Legelőször gyászmise volt a jőzsefvárosi templomban, azután az egylet helyiségében Novák Lajos káplán tartott emlékszedet, megemlékezve annak nemes lelkeről és jőzsefő bőkésüségéről, kinek emlékét megilmi gyűlteek itt össze.

Lukács Mórincz temetése Meránban f. hó 11-én nagy pompával történt meg. A város összes harangjai megszólaltak, a tüzoltók, a városi hatóság s más testületek tömegesen vonultak ki. Thaluter polgármester is megjelent, hogy a város jőltöveje iránt kimutassa elismerését. A temetési szertartást Glatz Sebestyén plébános végezte. Lukács végrendeletében a már 1874-ben, neje halálakor Meránban tett adományokat még 4000 frttal gyarapította; továbbá 1000 frtot hagyott szegény sorsu gyógyvendégek segélyezésére, 300 frtot a tüzoltóknak s 1000 frtot alapítványké, hogy a sirt, melyben ő s neje nyugszanak, örök időnkig ápolják. A lakosság részvételét tanúsította a küldött koszorúk nagy száma, melyek közt volt a városé is. A szegények atyjának, Merán városának. A gyászkiáltásban legelő mentek: Lukács Antal földhitelintézeti igazgató, Lukács Imre ügyvéd, Tóth Vilmos közös legelőbbszámzéki elnök, rigykai Kovács János s még több magyar gyógyvendég. Megható ima közben helyezték el a koporsót a sírba, hol az elhunyt neje már hét év óta aluszsa örök álmát. A márványtáblán, mely a sírtól fölé a temető falába van illesztve, a sírirat, magyar nyelven, így szól: „Lukács Mórincz, Birly Krisztina, született 1838. okt. 7-én, meghalt 1874. jan. 13. Lukács Mórincz, szül. 1812. szept. 5-én, meghalt 1881. nov. 5.”

Tóth Kálmán szobra költségei fedezésére több megye közönsége, Baja város főhivása folytán, a megyei lakosság közt gyűjtéseket rendelt el. Így Arad megye is, mely az alispánt megbízta, hogy aláírási íveket bocsáson ki, s a befolyandó összegeket Baja város polgármesteréhez juttassa el.

Csiky Gergely, a jeles drámaíró, kilépett az egyházi rendből. „Nincs e lépésre egyéb indokom — mondja — a Fővárosi Lapok” szerkesztőjéhez intézett levelében, — minthogy kizárólag a drámaíródalomnak és a színpadnak élhessek. Erre megjegyzi a „F. L.”, hogy Csiky színműírói működését az egyházi körökben nem nézték szívesen, például hogy bohózatokat ír, s a színpadon a zajos hívásokra az utóbbi időben megjelent, stb.

A múzeum kincsei közül az ötvenes években sokat Bécsbe szállítottak, természetesen a legértékesebbeket, hogy ezek haza kerüljenek, de még eddig eredmény nélkül. Most végre alapos a remény, hogy már legközelebb visszakapjuk, legalább a nagyobb részt, mert egy részüknek nyoma veszett.

A Frimont-család utolsó tagja. Bécsben néhány nap előtt temették el gr. Frimont Pétert, a Nádor huszárak nyugalmazott kapitányát, 85 éves korában. A híres család utolsó tagja szállt sírba vele. Kolozsvárt, Nagyváradon most is ismeretes a Frimont név. Az elhunyt gróf 1832-ben vette nőül Kolozsvárt Gyula Karolina grófnőt, s nagy házat tartott mind Kolozsvárt, mind N. Váradon. Ez utóbbi helyhez közel nagy birtoka is volt. Palotát építtet a szép templomot. Ez most Lónyay-féle birtok; a váradi díszes házat pedig Bihar megye nem régebben vásárolta meg megyei céloklra.

HALÁLOZÁSOK.

RUTTKAY LAJOS elhunyt az Egyesült Államokban, Des Moines-ben (Jova-állam), 42 éves korában, a mult hóban. E halálhír mély szomorúságot vitt ismét Kossuth turini lakásába, mert az elhunyt az ő nővérének, a most is Turinban időző Ruttkayné-Kossuth Lujának fia. Ruttkayné tíz év előtt másik fiát, Gábort vesztette el, ki egy hajótörésről az atlanti óceánban lelte halálát. Ruttkay Lajos 10 éves volt, mikor anyjával együtt el kellett hagynia hazáját. Des Moinesban egyike lett a legtitzelebb ügyvédeknek, de pár év előtt betegsége következtében visszavonult az ügyvédi gyakorlatról s kereskedéssel foglalkozott. Mennyire becsülték új hazáját.

ban, kitűnik az amerikai lapok meleg és terjedelmes megemlékezéseiből, melyben fölsorolják tiszta jellemét, kiváló tehetségét, polgári érdemeit. Temetésén csaknem egész Des Moines jelen volt, a kerületi főtörvényszék pedig e napon fölfüggesztette hivatalos működését s a hírdő kar testületileg vett részt a gyászszertartáson. Özvegiet s egy leánykát hagyott maga után. Legyen az idegen föld könnyű honfiktársunk porai fölött!

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: MENDELÉNYI ISTVÁN, nyugalmazott kir. táblai tanácselnök és a Lipót-rend lovagkeresztje, 73 éves korában, Budapestben. — KÖVÉR KÁROLY, 1848-iki huszárfőhadnagy, volt országgyűlési képviselő, földbirtokos, 50 éves korában, Budapestben, honnan hűlt porait a martfői családi sírboltba szállították. — ÁRKOSY P. KÁROLY, nyugalmazott törvényszéki bíró, 61 éves korában, Abrudbányán. — ZUDON KÁROLY, ref. egyházi gondnok, 74 éves korában, Székely-Földvárt. — NAGEL OTTÓ, a főváros egyik legnagyobb dohánykereskedésének tulajdonosa, sokak által ismert és becsült kereskedő, 67 éves korában. — JAKOBOVICS RUPERT, gyógyszerész, 74 éves korában, Egerben. — TÓTH KÁROLY, adópénztárnok, Győrben. — TAMÁSI JÓZSEF, a nagyváradi postahivatal tisztviselője, 26 éves korában, Torockón. — BATHORY ISTVÁN, leánytanító, 40 éves korában, Debreczenben.

RAPHANIDES KÁROLYNÉ, szül. Biskup Katalin, 54 éves korában, s a nagykürtösi sírkertben temették el. — ÖZV. BEÓDI BALOGH JÓZSEF, szül. Balassa Antónia, 76 éves korában, Szombathelyen. — ZSIGMOND FERENCZ, szül. Benke Rozália, Seps-Sz. Györgyön. — ÖZV. TÓTH JÁNOSNÉ, szül. Riedmüller Teréz, 61 éves korában, Szekesfehérváron. — SZERTECHER ANNA, 72 éves korában, Gyöngyösön. — ÖZV. TAMÁSI LUKÁSNÉ, szül. Garabé Teréz, 76 éves korában, Kolozsvárt.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Habó. Ha az említett magyar okirat valóban a XIV. század elejéről való s hiteles: nagyon érdekes és becses volna. Lekötelenne, ha megtekintés és illetékes férfiakkal leendő közlés végett beküldés. Biztosítjuk tulajdonjogát s a kézirat épségét.

Oktober végén. Csak ez a thema ne volna annyiszor, annyi ezersezer megnekelve. Magában elég csinos költemény; csak hogy semmi új nincs benne; legfőkébb a két utolsó sor:

„Érzem, hogy ez ábránd, e vágy is,
Csak egy elkésett fecsképar!”

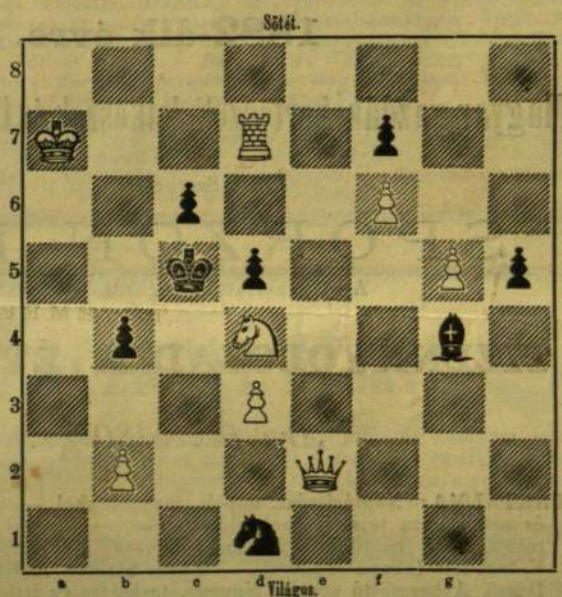
Fancsal havas. P. E. hétre későn érkezett. A jövő hétre még elég jókor. Elteltük akkorra. Ha addig pótlé-
kot küld hozzá, szívesen vesszük.

R-n a népdalok. I—III. Ugy látszik nem volna nekünk sem érdektelemnek sem értékűnek; de a fordítás forma tekintetében nagyon is sok kívánni valót hagy fenn; pedig ha valóban: a dalban a forma lényeg is.

Nem közölhetők. Egy kis leányunk. Drága kincse van a nőnek. Csak csendesen... — Nincsenek már. Téli kezdetén.

SAKKJÁTEK.

1146-ik számú feladvány. Gottschall H.-tól.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1141. sz. feladvány megfejtése.

Kürschner M.-tól.

Világos.	Sz. l.	Sz. l.
1. Hd3—f4	---	Hg6—f4 (a)
2. Vd5—d8	---	Ke7—d8:
3. Fb2—d6 matt.	---	
a.		
1. ...	---	Bg2—d2: (b)
2. Fb2—a3	---	Ke7—f6
3. Hf4—h5 matt.	---	
b.		
1. ...	---	Hg6—e5
2. Vd5—d6	---	Ke7—d6:
3. Fb2—a3 matt stb.	---	

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József. Szarospatakon Gévez Károly. Debreczenben Zagraya Imre. Kolozsvárt. Csipkés Árpád. Budapestben K. J. és F. H. Karcaagon Bánya Lajos. A pesti sajk-kör.

Hibáigazítás. A multheti 1145. sz. feladványban a sötét gyalog a3-ról elveendő.

HETI NAPTÁR. Nov. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
20 V B 24. A. o. ált.	B 23. Odon. A.	S D 23. Mih.	28
21 H B assz. avatatt.	B. assz. avatatt.	9 Onézifor	29
22 K Cizella	Cizella	10 Eraszt. Ród. 30 Rosch.	
23 L Kelemen	Kelemen	11 Ménéz. Géza	1 Kizl. R.
24 C Sz. ker. nev. J.	Emilia. Kriz.	12 Alam. Ján.	2 Eső. k.
25 P Katalin	Katalin	13 Ár. sz. Ján.	3 Bálv. el.
26 S Konrad	Konrad	14 Fülöp apost.	4 S. Vaj.

Hold változásai. Első negyed 28-án 1 óra 17 perczkor d. u.

Tartalom.

Szöveg: Az olasz királyi pár látogatása Bécsben. — A lepke. De Maistre költeménye. Boros Gabortól. — Kéle István. Rajz a régi rablólágból. — Fejedelmi utazás Rómából

MÖSSMER JÓZSEF

rumburgi vászonraktára „a menyasszonyhoz”

BUDAPEST, koronaherczeg- (uri) utca 12. szám a zsidó-utca sarkán.

ajánlja gazdagon felszerelt raktárát a legjobb fajta rumburgi, irlandi, hollandi, kreasz, fonal és lepedő-vásznakból; asztali készletekből 6, 12 és 24 személyre, ágyneműkből, csínvát, jaguár, damaszt, gradl- és kávéabroszokból, törülközőkből, angol és francia battiszt, valamint szilésia és irlandi vászon-zseb-kendőkből, asztal- és ágyszerítők, flanel, takarókból, zsinór, piqué- és színes ruhabarchetokból, flanel, wadmoll, chiffon, angol shirting és oxford-ból. Nagy raktár kész női és férfingekből, nadrágok, corsettek, alsó-szoknyák, lepedők, párnák, harisnyák- és kapcsákból, himzett vászon és battiszt zselekből, betétek, csipkék, kézelők- és gallérok, valamint teljes gyermekfelszerelésekből. Magyarhoni gyártású törülközők és asztalneműk.

Kiházasítási készletek. Az árak a legolcsóbbak valamennyi ismert szilárd czegekéi között, a hol jó és nehéz vászon adatik.

Arjegyzékek kívánatra megküldetnek a vidéki megrendelések utánvétel-mentesen a legfontosabbban teljesítetnek.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Falusi gazda naptára

1882-dik évre.

Magyar gazdák, kertészek, lelkészek és tanítók számára.

Szerkeszti

SPORZON PÁL.

A „Gyakorlati Mezőgazda” szerkesztője.

TIZENNYOLCZADIK ÉVFOLYAM.

Ara füzve 80 kr.

TARTALMA: Naptári rész, naplói jegyzetekkel. — Oroszi Miklós. A szép és nehéz buza termelésének előfeltételei. — Erdélyi Károly. A házi állatokkal való helytelen bánásmód következményeiről. — Nagy József. A Vidacs-féle lókapa (ábrával). — Ebner Sándor. A bárányozásról. — Pókai Dezső. A herefőjtő aranka lényege, terjedése és irtása. — Erdélyi Károly. Miért vetélnék el a tehenek. — Nuszke Sándor. Új szerkezetű agar. tosz. válu (3 ábr.). — Ebner S. Valami a csikónevelésről. — A bárányok sántasága. — A keveréktrágya (compost) készítéséről és alkalmazásáról. — I. burgonya egy új művelésmódja. — Ebner Sándor. A juh-himlő. — Sis-saries Károly. A rozsda (8 ábrával). — Ebner Sándor. A napraforgó. — A magváltatás szabályai. — A sertés (ábrával). — Abonyi Károly. Hengerezünk-e vagy sem a talaj nyirkosságának megóvása céljából? — A mákról. — Barnaszena-készítés. — Deutsch Miksa. A jelesekben takarmány-növények egyike a baltaczin (spanyol lóhere). — Ebner Sándor. A takács-macsenya. — Erdélyi Károly. A rothadás, erjesztés, penészedés, megárványodás okai s ellenszerei fűtőintellel a salicylsavra. — Dömötör László. A méhészet gyönyörű, haszna és nemzetgazdasági fontossága. — Ehrlich Sándor. A burgonyatermesztésről. — Villási Pál. A karózsáról. — Nagy József. Tatárka vagy hajdina. — Iby Ferencz. Mikor a gazdának semmi dolga sincsen. — Ebner S. Kazánli rózsaszőlőjéről. — Erdélyi Károly. A jó házi asszony. — Iby Ferencz. Az ősz. — A tél. — Babonák a mezőgazdaság köréből. — Különfélék. — Havi teendők emlékeztetője. — Országos vásárok. — Naptári értesítő

Bécsbe száz év előtt és most. *Hóke Lajostól.* — Aeneas Sylvius adomából és elmés mondataiból. *Pör Antaltól.* — „Tetemre hívás”. — Egyveleg. — Aeneas Sylvius. — Reszó királyi új könyve. — „Nemzeti könyvtár”. — Varga János. — Sarah Bernhardt Budapest. — Irodalom és művészet. — Köz-intézetek és egyetemek. — Mi újság? — Haláloszások. — Szer-kesztői mondanivaló. — Sakjáték. — Heti naptár.

Képek: Margit olasz királyné. — Az olasz királyi pár Bécsben: I. Ferencz József pohárköszöntője az udvari ebéden. 2. Az udvari hangverseny. — „Tetemre hívás”. Gyárfás Jenő tollrajza. Sajtó festménye után. — Aeneas Sylvius. — Varga János. — „Jár a babas.”

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. sz.)

KÖSZVÉNYESEKNEK.

Kwizda Ferencz János, cs. k. udv. szállítónak Kor-neuburgban.

Vonatkozással 1881. szept. 15-én kelt legutóbbi levelémre, melyben köszvényfolyadékának sikeres alkalmazásáról saját köszvénybajomról, valamint nóm csúszos bántalmánál, tudósítottam, — örülök, hogy a mai napon egy, az Ön híres köszvényfolya-dékával elért újabb eredményről tudósíthatom, mint a mely az Ön szerének kiválóan idegerősítő hatását bizonyítja.

Az üzletben alkalmazott pinezerek, megfog-ható okból, különösen farsangtöbb napok után, talp-idegekben erős fájdalmat és lankadságot éreznek. Arra a gondolatra jöttek tehát, miszerint este lábukat köszvényfolyadékkal bedörzsöljék, s ize az alkalmazás folytán a legnagyobb fáradság után sem éreztek semmi fájdalmat vagy lankadságot a talp-idegekben, minél fogva az Ön köszvény-folyadékát e célra szintén a legjobban ajánlhatom. — Tisztelettel

Bécs, 1881. okt. 10.

Steinhauer Bálint,
vendéglős.

Kapható minden gyógyszerárban. Főrak-sa korneuburgi kerületi gyógyszerárban.

NEHÉZKÓRT

(epilepsie) gyógyít, levél útján dr. KILLISCH spe-cialista Drezdában (Szászország). — A nagy sikerek (8000) miatt nagy aranyérem a párisi tudományos társaságtól.

—x— Mai számunkhoz van mellékelve a magyar tudományos akadémia legújabb kiadványainak jegy-zéke, melyre különösen föl hívjuk az olvasó közönség figyelmét.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Nemzeti nagy képes naptár

az 1882-ik évre.

Szépirodalmi s ismeretterjesztő tartalommal és teljes tiszti ezimtárral.

TIZENNEGYEDIK ÉVFOLYAM.

Ara füzve 1 forint.

TARTALMA: A felsége uralkodóház. Csillagászati és kortani jellegzése az 1882-ik évről. Katholikus, protestans, görög, orosz és izraelita naptár-rész jegyzéklapokkal. Bélyeg-illetékek. — Irodalmi rész: A Dobrakuti edezés. A három „M.” (képpel). A magyar királyi házassága (öt képpel). Petőfi-reliquiák (képpel). Nem felelős miniszterek (hat képpel). Egy köz-érdekű könyvből (négy képpel). A francziák Afrikában (három képpel). Magyarhon szépségei (négy képpel). Egy igaz történet. Első Lendvay Márton emlékére. Egy más. czár és egy „uj” király (három képpel). Vázlatok egy év történetéből (hat képpel). Vegyesek (két képpel). Magyarország cím-névtára (hivatalos adatok alapján). Országos vásárok a magyar szt. korona birtokain, Kamatszámítás, Cselédbért, Árendát mutató tábla. Hirdetések.

Borászati naptár

1882-ik évre.

Szerkeszti

Dr. NYÁRY FERENCZ.

IX. ÉVFOLYAM.

Ara füzve 80 kr.

TARTALMA: Naptári rész, naplói jegyzetekkel. — Európai pénznemek. (Egybehasonlítás a mi pénzünkkel). — Európai államok bortermelése. — Szabályzat a központi mintapénzre fölállításáról. — A budapesti borvegyérségi állomás programja. — Bálint bácsi jóváindulása. — Bálint bácsi tanácsai. — I. Természettudományi rész. A villamoság és delejesség (4 ábrával). — II. Szőlészeti rész. — Miként kell a Torrtix Pilleriana kártevőny rovar pusztítani. — Minő szőlőfajtákat válasszunk a phylloxera által eltelepített szőlők újra beültetésére? — Miként kell kezelni az új ültetvényeket? — Mi tevők legyünk elfogyott tőkéinkkel? — Hogyan ovjuk meg szőlőinket a fekete rothadástól. — Hogyan lehet szőlőfűrtöket sokáig épen eltartani? — III. Borászati rész. Miként lehet a palackokba huzott borokat pastörizálni? (ábrával). — Lehet-e szűret alkalmazni a bor jószágát előmozdítani? — Miként legcélszerűbb fehér borainkat iakolálni? — Hogyan lehet hordóból az utolsó csepp bort is az üledékről tisztán kieresztetni (ábrával). — Hogyan lehet vörös borból a fuchsin festéket fölismerni? (ábrával). — Lehet-e hazánkban olcsó áron cognacot készíteni? (ábrával). — IV. Kertészeti rész. — Gyümölcsfámesztés. (7 ábrával). — V. Mulartató rész. Borkorcsolyák. — Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetési értesítő.

Csak még 13 huzása vana
herczeg WINDISCHGRÄTZ-féle
legrégibb s legjobb osztrák
magán - sorsjegyeknek.

Legközelebbi huzás már december 1-én!

Főnyeremény 21.000 frt.
Eladom ezeket csak 11, hónapokint 5 frtos rész-letekre.

Azonnal az első részlet befizetése után a sors-jegy a **vérv tulajdonába megy át** s a decem-ber 1-sői huzásnál már minden nyereményre egye-dül 5 jatszák a vett sorsjeggyel.

Bank-és váltó-üzlet **LÖRY J.** Budapest, Hatvani utca 17.

Igen fontos hirdetmény.

Az alant föl sorolt cikkek egy **csodálatos** megmondnok megbízása folytán fél áron alul tudatnak!!!
ezelőtt most csak
500 db 24. nygs. legneh. ang. utazó plaid 6.50 3.85
500 „ egészen n. legneh. szürke pokrócz 3.90 1.85
200 vg nehéző fin. gyapjuszövet, a leguj. minták — „egy egész öltönyre 4 rőt” 18. — 6.40
500 db legfin. manchesteri gyapot plaid, — „nélkülözhetlen télen és nyáron minden utazónak” 18. — 5.90
2000 db lngyibb legf. gobelin ripasz ággy-terítő dupl. átszövött mintákkal dbj. 5.90 2.75
5000 db leg. fehér madapolán; — tarka creton, oxford és a legfin. cze-phir-geek — — — — — drbja 2.75 1.25
Videki rendelmények azonnal és legpontosabban tel-jesítetnek. 295
Mély tisztelettel a csodálatos megmondnok megbízásából
SCHILLER L. Sz.-Fehérvárot
vászon és dívat nagykereskedő a szép menyasszonyhoz.
Csomagolás ingyen történik.

Nyujtsunk kezét a szerencsének!

400,000 márka

főnyereményt nyujt kedve ő esetben a hamburgi nagy pénzors-játék, mely az államtól engedélyezve és biztosítva van.
Az új terv előnyös berendezése olyszór, hogy kevés hónap alatt 7 osztályban 50,500 nyereményt jó biztos eldöntés alá, melyek között főnyereménynek vannak esetleg 400,000 márkáig, különleg azonban

1 nyeremény A M.	250,000	1 nyeremény A M.	12,000
1 nyeremény A M.	150,000	23 nyeremény A M.	10,000
1 nyeremény A M.	100,000	3 nyeremény A M.	9000
1 nyeremény A M.	60,000	55 nyeremény A M.	5000
1 nyeremény A M.	50,000	109 nyeremény A M.	3000
2 nyeremény A M.	40,000	212 nyeremény A M.	2000
3 nyeremény A M.	30,000	533 nyeremény A M.	1000
1 nyeremény A M.	25,000	1,074 nyeremény A M.	500
4 nyeremény A M.	20,000	29,115 nyeremény A M.	138
7 nyeremény A M.	15,000	stb.	stb.

A nyeremény-húzások természeténél vannak hivatalból megállapítva.

Ezen, az állam által biztosított nagy pénzorszájáték legközelebbi első nyereményhúzására 1 egész eredeti sorsjegy csak 6 márka, vagy frt 3 1/2 o. b) 1 fél „ „ 3 „ „ 1 1/2 „ „ 1 negyed „ „ 1 1/4 „ „ 90 kr.

Minden megbízás azonnal az összeg beküldése, pos-ta-fizetése vagy utánvétele mellett a legnagyobb gond dal teljesítetnek, mindenki megkapván fölül az állam exi-merével ellátott eredeti sorsjegyeket saját kezéhez. A megrendelésekhez minden megkívántó aivatalos tervek ingyen lesznek mellékelve, melyekből ép-ügy a nyeremények beosztása az illető osztályokra, vala-mint az illető betétek is kivehető; minden huzás után pedig érdekelteinek a hivatalos lajstromokat felszólítás nélkül megküldjük.

A nyeremények kifizetése mindig pontosan, állami jótállás-mellett történik, és vagy közvetlenül megküldetnek, vagy az érdekel-tetnek kívánata Magyarországon minden nagyobb helyén lévő összeköt-tetéseink által eszközölhet.

Grijódnék mindig kiválóan kegyeltetett a szerencse által, s érdekelteinek gyakran a legnagyobb nyereményeket fizettük ki, a többi között 250,000, 225,000, 150,000, 100,000, 80,000, 60,000, 40,000 márkával.

Előrelátható, miszerint egy ilyen, a legszilárdabb alapa-fektetett vállalat mindenféle határozottan a legelőnkebb részvételre fog számíthatni, s így tehát kérjük, hogy minden megbízásnak eloleget tessünk, a megrendeléseket, **szelvény** minden este-re pedig 6. évi november 30-ka előtt hozzánk beküldeni.

Kaufmann & Simon, bank-és váltó-üzlete Hamburgban.
Vétele és eladása mindennemű államkötvények, vasúti részvények és kölcsön-sorsjegyeknek.

P. S. Ezennek közönséget mondunk az irántunk eddig mutatott bízalom-ért, és a midőn az új sorozat alkalmaival érdekelni fogunk, szintén le o-da-fogunk örökölni, hogy pontos és szilárd kielégülés által a teljes megelégedést részünkre kinyerhesse.

A téli idényre.

Van szerencsém t. vendőm és a n. é. hölgyközönség szíves tudomására juttatni, hogy külföldi főkép pá-riai cikkek és p-dig a lelegeleghasabb köpönyegek, felvetők és tolették már teljes számban megérkez-tek, melyek megtekintésére t. vendőmet és a n. é. hölgyközönséget tiszteletteljesen felkérem.

Kiváló tisztelettel

RÓZSAY, Confectioneur
„A francia nőhöz”
Budapest, V., Deák-utca 7. szám.

A LEGJOBB

SVIVARKA PAPIR

LE HOUBLON

FRANCZIA GYÁRTMÁNY.

ÓVÁS UTÁNZÁSOK

ELLEN!

E szivarkapapir csak akkor valódi, ha minden lap LE HOUBLON bélyegzőt magán hordja és minden kardon az alant látható védjeggyel és aláírással van ellátva.

SCHILLER L. Sz.-Fehérvárot
vászon és dívat nagykereskedő a szép menyasszonyhoz.
Csomagolás ingyen történik.

CAWLEY & HENRY, egyedüli gyártók, PARIS.

„Nagy köszönettel tartozom a Richter féle lipsei kiadványokhoz megjelent „Betegvár” című könyv megküldéséért, mert azt látom belőle, hogy sokszor még a nehéz betegnek számára is van segítség, ha megfelelő szerek vannak kéznél.” — Ilyen és ehhez hasonló tartalmu levelek naponta érkeznek be, s ezért minden betegnek késedelem nélkül meg kellene hoztatnia e könyveket! annyi inkább, mert Görtschek Károly egyetemi könyvtároskéde (Bécs, L. István-tér 6.) díjtalanul küldi meg. 248

A legújabb köszönetírat Budapestről, az egész-ségnek ismétlő vizsgálta-nyerése fölől.

Tekintetes ur!

Tény, miszerint 5 év előtt hivatásomban meg-híllást szerettem magam-nak, oly nagy mérvben, hogy nemcsak az orvosok, hanem mindenki, a ki ak-kor látott, életemet már csak néhány napra tették. Szepesség vidékét, a hol laktam, a zord égél miatt azonnal el kellett hagynom s az enyhébb égélju Buda-pestre költözöm; és azon-al (mivel más gyógyszer semmit sem használ) az ön malaktikivonat-készít-ményeinnél keveset mende-déket, melyeket bevenni oly kellemes s már rövid idő múlva jelentékeny könnyebbséget éreztem; azóta használtam ezen ké-szítményeket s állapotom annyira megjavult, hogy teljes reményem vagyok ezen bajomtól tökéletesen megszabadulhatni. Műsán soha el nem mulasztom ezen malaktikivonat-készít-ményeket a szenvedő kö-zönségnek a legegzelebbe-ben ajánlani, késztve ér-men magamat a tekintetes urnak ezenem mely le-gközelebbi hírlapban fejze-ki s maradtam kiváló tisz-telettel

Budapest, 1881. márcz. 22.

Woztka Ferencz.
Főraktár Magyarországon számkára: **Budapest,** zsidó-utca 7.

Cs. k. kizáról. szab. ujonnan javított RUGANYOS SERVKTÖK.

A legújabb találmány a Bogand-amerikai tudor után ujonnan javított ruganyos servktö Politzertől, ép úgy urak, valamint nők és gyermekek szá-mára: rugóknálkül, tisztaság gummi-ból művészielgyszerkezten, s azon ezéja van, hogy még a legidősebb sérveket is a legújabb idő alatt egyforma helyzetbe hozza, és ép úgy nappal a legfarszabb munka, vagy sok járka-lás mellett, mint szintén éjjel alvásnál is használható, anélkül, hogy a sérveken szenvedő hivatás-sában a legkevesebb is akadályozza lenne. Nagy hasznalattal jár, ha éjjel át is a testen marad, minán akkor kiválóan jó és kellemes nyomatot eszközöl a szenvedő részekre.

Arak: egyszer 6-7 frt; kető 10-15 frt; gyermekeknek félrelé olcsóbban. Nagy raktár angol és francia acél servktökből, suspensoriu-mokból, szőve. gummi-ból, valamint szarvasbőr-ből is. A szar-vasbőr és gummi suspensoriumoknak az a czéljuk, hogy a torze-dést megakadályozzák. — Méhfoeszkendők, lépárhár. ágylétezők, hónap-szám-erzények, övkészítők, gummi-harisnyák és minden gummi-árú-cikkiek. — Sérvtököknél megjelölendő, ha jobb, vagy ha bal felől vagy ketőre legyen-e, úgy szintén a derék bőge is.

Megrendeléseket utánvétel mellett póstatordulával eszközöl-csász. kir. kótelektészítő, Politzer Mór Budapest, Deák-Ferencz utca.

Cs. kir. kizáról. szabadalm. cipőgyár.

Több kiállításon érdeméremmel kitüntetve.

TEMESVÁRY MÓR

Temesváry Mór cipőgyára
Budapest, király-utca 1. sz. b. Örczy-féle ház. Nagyan és kiesen.

Hölgyek számára.
Topánypapir, bonyo- vagy baciai bór-ból, szeget és erőfőt dupla talpjal, igen erős frt 4.—
Fősző-Topánypapir orosz lakkbőr-ből, szeget és erőfőt dupla talpjal és szőm-kával, munkába és esőre valóba, frt 4.50-4.75
Topánok munkatallak-bagárlóból, szeget és erőfőt dupla talpjal, frt 4.50-4.75
Térdeszárak, dupla bagaria bór-ból háromsoros csavarral ellátott dupla talppal, vízmentes frt 8.50
U. a. orosz-lak baciai bór-ból frt 12.—
Vagy valódi munkabagaria. Térdeszárak csavarral dupla bagariabőr-ből, dupla talppal frt 4.—
Magrendelések póstat utánvétel mellett teljesítetnek. — Kimerítő árjegyzék ingyen.

A németországi gyógyászati ügytársulatok által megvizsgált, és kitűnő alkal-mazhatósága végett a magas cs. kir. magyarországi helytartóság által engedélyezett

Köszvény-vászon

mindenféle köszvény, csúsz (Rheuma), inszag-a és mell-görzés-fájdalmak, keresztcsonti-fájdalmak (Hexenschuss), ládköszvény stb. ellen.

Egy csomag ára 1 frt 5 kr. kető 2 frt 10 kr. Dr. Hufeland híres orvos gyógyászati műveiben követ-kezőleg nyilatkozik: „Két betegség van, melyek ellen az orvosi tudomány sikertelenül látszik erős gyó-gyszereket feltalálni: ezen bajok a fejszár és köszvény.” Ezeknek óvszere a köszvény-vászon által fölölve van.

Dr. BURON párisi általános sebtapasza

mindenféle sebek, gonyedések és daganatok ellen. — Egy köcsög ára a használati mód-szerrel együtt 70 kr. Kisebb köcsög 35 kr. Postán küldve 10 kr-rel több. Valódi minőségben Budapestben egyedül csak **TÖRÖK JÓZSEF** ur gyógyszerárban, király-utca 12. sz., **Debreczenben**, Rothschild ur gyógyszerárban. — **Szombathelyen:** Pillich Ferencz ur gyógyszerárban. — **Mohácsan:** Jézovics Károly. — **Kolozsvárt:** Wolff és Hintz gyó-gyszereszeknél. — **Eger:** Köllner gyógyszer. — **Szegeden:** Weigler György és Kovács gyógyszer. — **Temesváron:** Jahner és Terezyay gyógyszereszek. — **Nagyváradon:** Molnár gyógyszer. — **Nyitra:** Tombor Kornél. — **Pécsen:** Pachner. — **Nagy-Szeben:** Schneider. — **Székes-fehérváron:** Diehalla Gy. — **Gyöngyösön:** Vozary gyógyszerész. — **Szigetváron:** Ehren-feld W. — **Miskolc:** Ujházi gyógyszer. — **Pozsony:** Schoffer gyógyszer. — **Kassán:** Eohwig gyógyszer. — **Brassó:** Kugler. — **Arad:** Tones és Társ. — **Oravicza:** Knoblauch gygyász. — **Belgrád:** Dilber Gy. — **Újvidék:** Grossinger gyógyszer. — **Zágráb:** Mitlbach gyógyszer. — **Versetten:** Bienerth gyógyszer.

Budapest—Kőbányai gyógyszerész által feltalált és készített és a gyó-gyszerés-művészeti és gyógyászati téren tanúsított haladásért **érdem-éremmel** és **elismervék** öklével kitüntetett; — nem különben már is országszerte közkedvelté vált, s legkitűnőbb gyógyhatásának elismert és bebizonyult

„magyar édes mustár.”

Ezen mustár nemcsak mint legkellemesebb tápszer és husméli éledeleknél mint igen jeles és kipróbált gyógyszer a gyomor-bajoknál és pedig a roz étvágy, gyenge emésztés, különösen az idült gyomor és bélhurat és az onnan származó sokféle a különböző gyomor-bajok ellen, valamint puffadás, gyomorégés, gyomorgörzés, nehez légzés, fulladozó, gége és göreshur, rekedtség, gyomor és mell-elvákosodás; nemkülönben a máj, aranyér, szorulás, a nőknél előforduló hysterikus a egyoldala fejfájás és szivbajok ellen stb. — már is igen számos szenvedő által legjobb sikerrel használatott, és annak folytán a legtekintélyesebb

„Nincs többé tudóbaj.”

A Strauss A.-féle amerikai gyógyfűtővonalat mell-pasztillák, melyek számos hírneves orvos által leg-jobb ajánlata: rekedtség, köhögés, nehéz léleg-zés és a tüdőnek elnyálkásodása ugyanúgy gyorsos kö-högés ellen. Ezen pasztillák legrovid-bb idő alatt csodával határos sikert idéznek elő, ép-gy felölt-teként mint gyermekeknek; egyedül hamisítatlan állapotban kaphatók Budapesten Strauss A. vezér-raktárában Rombach-utca 16. sz. 195

Főraktár: Török József gyógyszerárban király-utca 12. sz. és minden jó hírű osztrák és ma-gyarhoni gyógyszerárban. — Egy doboz ára 20 kr. 6 doboz egy forint Naponkénti szétküldés.

Thedo tanár szakállhagymája

legjobb és legbizto-sabb szer a szakáll szép növesének esz-közlésére.

Számtalan vannak, más legmagasabb rangú férfiak között is, kik szép szakállat csupán a szernek köszönhetik.

E szer a szakáll hihetetlen gyors-sággal növeszt, így hogy átlal máskor 13 éves ifjak is a legrövidebb idő alatt teljes szakállhoz jutnak.

Eder Ferenc gyógyszerár urak Bérmében. A nekem kúrt Thedo-féle szakállhagyma kúrtól bizonyult, mit közö-nyem mellett ezen tudomásra adok.

Miskolc, 1870. szept. 25-én. Ötpréda József.

Fürst József urak Prágában. Szíves közölnöm a szakállhagymát; nagyon jónak találattam. Min-denkinek a legjobb szernek ajánlom.

Schwarzhach, 1870. febr. 25-én.

Mit Károly a. L. egyetemi előadó.

A szakállhagyma jóval meghaladja csodálatos. Alig négyhetet használt után örömmel látom régi hajfátyomat teljesedébe menni. Kérem ön t. b.

Teschen, 1870. május 25-én. Gindra Wenc. el. óra.

Valódi minőségben Budapesten csak Török József ur gyógyszerárban, király-utca 12. sz. és minden jó hírű osztrák és magyarhoni gyógyszerárban kapható; Pozsonyban Pinter J. feladta, Mikálykapu; Temesváron Tarcay István, egy csomag ára 2 frt 10 kr. 1925

Hirdetmény.

Ezennel köztudomásra hozzuk, hogy a fővárosi közraktárak közül az

I. és II. számú raktárakat f. évi november hó 16-dikán

az általános forgalomnak átadjuk.

Az üzlet és díjszabályzat áru-osztályunk irodahelyiségeiben (Dorottya utca 8. sz. a.) és a közraktárak irodáiban (Csepelrakpart, 12. szám alatt) a közönség rendelkezésére állanak.

Az áruk a „Magyar leszámítoló és pénz-váltó bank Budapest fővárosi közraktárai”-hoz címzendők.

Kelt Budapest 1881. november 14-én.

Magyar leszámítoló és
pénzváltó bank.

Butor-eladás.

Több száz szobára való, szilárdan készült butor legju-tányosabban kapható

Steinbach Sándornál,

Ferenz József-tér 6. sz. az Európa szálloda átellenében. Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Őszi öltözetek

Uri ingek,

urak számára (finom divatos gyapjúkelméből), egy öltözet frt 12, 15, 20, 25.

fehérek vagy színesek. Igen fino-mak. 3 szorosak dbonként frt 1-50. 4-szeresek dbonként frt 2.

CSÁKY ÁRMIN

uri ruha- és fehérnemű-gyára, 185 Budapest, sugárút, octogon-tér 63.

Magyar és erdélyi asztali és kúrtó pecheny-borokat, valódi rózsamálát, kéknyelűt, valódi fran-czia — vin sec — pezsgőt ajánl

LOBMAYER J. F.

borkereskedése, IV. Károly-körút 18.

Az erdélyi püspöki borladási főigénykés; Ramasseiter Vince utóda balaton-menti borainak; Jules Mumm & Co. rheinai pezsgőinek; Pef. Arnold Mumm rajnai és moseli borainak főraktára. 253

Csász. kir. szabadalommal és

porosz királyi miniszt. jóváhagyással.

Dr. BORCHARDT illatos növény-szappana, 30 év óta elismert legjobb mosdó-szer szép egészséges bőrt elnyerésre; eredeti csomagocskáiban bepecsételve 42 kr.

Dr. KOCH növényozokorkái, elismert jelessegi há-zisszer hűtés, rekedtség, nyálkásodás és torokkarco-lásnál, stb. 70 és 35 kros dobozokban.

Dr. BÉRINGUIER fűgyökér-hajolaja, a haj és szakáll sürítésére és fentartására, 1 palack ára 1 frt. Dr. BÉRINGUIER növényi hajfestőszere, valódi an-fest fekete, barna és szőke szíre; teljesen felsze-relve kefével és csészével 5 frt.

Dr. LINDS tanár növényi rudacs-kenőcs, a haj fényét és ruganyosságát fokozza és egyszerűsind az oldalhaj összetartására is alkalmas; eredeti da-rabokban 50 kr.

Dr. HARTUNG chinabáj-olaja, a haj növesztése és szepítésére, peccelt és üvegben bélyegzett pa-gekben ára 85 kr.

Valamennyi fentebb elősorolt szab. cikk valódi minőségben a következő magyarországi raktárakban kapható:

BUDAPEST: Török József, gyógyszerár, a „sz. lélekhez”; Jozovits M. gyógyszerár, a „magyar királyhoz”; Scholz János, városi gyógyszerár; Kiss K. gyógyszerár, a „Kigyóhoz”; Szupa Gy. gyógyszerár, a „szena-tér”; Wlassik Ed., gyógyszerár. Továbbá az ude. gyógyszerárban, és Balh P. gyógyszerár. Tabánban. Ó-BUDA: Bakasi A. gyógyszerár, és Prochaska J. kereskedésében.

Alsó-Kabai: Tyroler József, Hirschfeld A. Arad: Elias Armin, Goldstein H. Bonyay M. gyógyszerár. Bács: Kleemann és Balogh. Balassa - Gyarmat: Havas Gyula, gyógyszerár. Barta: Toperczer Alb. Th. gyógyszerár. Békes-Csaba: Varságh Béla, gyógyszerár. Berettyó-Ujfalu: Sárthy Lajos, gyógyszerár. Boldogasszony: Klapsia P. gyógyszerár. Breznóbánya: Zornai G. gyógyszerár. Csáktornya: Báron Lipót. Csikóvár: Schindler J. Debrecen: Csankó J., Geréb F., Rothszek E., gyógyszerár. Eger: Buzáth Lajos, gyógyszerár. Esztergom: Fischer J. Géza, Rudolf M. F. Eszék: Dienes J. C., gyógyszerár. Facset: Hirschfeld David. Földvár: Nádhera Pál. Gyöngyös: Vozáry T. gyógyszerár. Győr: Némethy P., gyógyszerár. Gyula: Hegy István, gyógyszerár. Hajdu-Böszörmény: Lányi M. gyógyszerár. Hód-Mező-Vásárhely: Kiss Gyula, gyógyszerár.

Igló: Hais János, gyógyszerár. Ipolyvás: Winter Sándor. Kalocsa: Horváth K., gyógyszerár. Kaposvár: Lajperig Gy. Kassai: E. Schütz és fia, Quir-feld Károly, Münster Gyula, Stranz D. Megay G. A. gyógyszerár. Wandraachak E. gyógyszerár. Schlesinger Simon. Kecskemét: Molnár János, gyógyszerár. Kismárk: Switawski Ferenc, gyógyszerár. Gensersich K., gysz. Komárom: Belloni A. Körömez: Ritter János öv. Léva: Bolemann E., gyógyszerár. Lippa: Górdán Sándor. Liptó-Bécs: Makovics Péter. Liptó-Szt.-Miklós: Balló Lajos. Losoncz: Plichta Lajos, gysz. Lőcs: Klein Sándor. Makó: Nagy Adolf, gyógyszerár. Marozs: Isztai Sándor. M.-Vásárhely: Hüttler K. Miskolc: Pa-teiner F., Mahr F. a „fekete kúrt”-hoz. Munkács: Traxler Ferenc, gyógyszerár. Nadworna: Dziembowski gy. Nagy-Bánya: Haracek Józ. és fia. Nagy-Becskerek: Weisz A.

Nagy-Kanizsa: Rosenfeld A., Rosenberg Ferenc. Nagy-Károly: Ujlaky István, gyógyszerár. Nagy-Kikinda: Neuhold K., gyógyszerár. Nagy-Mihály: Lieblieh M., Fuzely Gyula. Nagy-Réce: Nandor G. Nagy-Szeben: Stengel Sam. id. Misselbacher J. B. Mor-scher W. F., gyógyszerár. Nagy-Szombat: Heuffel K. F. Nagy-Várád: Janky J., Hu-zella M., Seidn Miksa. Nyíregyháza: Pavlovitz Em. Szopko Alfréd, gyógyszerár. Nyitra: Kovács J., gyógyszerár. Tombor Kornél, gyógyszerár. Pápa: Bernüller Alajos. Pécs: Zach K., Obetko K., Pachter E. Pécel: Machleid Jenő, gysz. Pozsega: Cüllagh N. János, gyógyszerár. Pozsony: Henrici F., gyógyszerár. Groszmann A. F., Bauer Ján. Putnok: Fekete F., gyógyszerár. Rozsnyó: Feymann A. Segesvár: id. Misselbacher J. B. Teutsch J. B. Salmece: Dink J. E., Sztan-kay T., gyógyszerár. Sepsi-Szt.-György: Csutak Péter és fia.

Sopron: Mezey A., gyógyszerár. Szabadka: Parkas J. Szamos-Ujvár: Placintár D., gyógyszerár. Szatmár: Reinhardt J. E., gyógyszerár. Szathmár: Jákó M., Héder S. Szepes-Olaszi: Zilinszky Jó-zsef, gyógyszerár. Szeged: Barcsay Károly, gysz. Sz.-Udvarhely: Nagy-Soly-mosi Konez János Andr. gy. Szekes-Felcsé: Braun J. Szekes-Felcsé: Diebala Gy. gysz. Reimann Ignác. Szepes-Szombat: Gráb Ján., gyógyszerár. Szepes-Váralja: Steller N. Szombathely: Simon Gy. gy. Temesvár: Jahnner K. M., gy. Emmer F., Tarcay István J., gyógyszerár. Pákykiss J., Steiner Ferenc, gyógyszerár. Tencsér: Gross Zsigmond. Ungvár: Krassay Adolf. Új-Vidék: Stefanovits L., Koda D. Varanno: Gaal A., gyógyszerár. Versec: Moldoványi A. gy. Veszprém: Guthardt Todor fia. Zenta: Zettin József. Zombor: Popics J., Falcione Gusztáv. Zólyom: Stech Lajos, gyógyszerár.

Ővés! Figyelmeztetünk a hamisításokra, különösen dr. Suin de Bontemard illatos fűgyökér-szappanára néve. Több hamisító és hamisítások elárastása a már érzékeny pénzbüntetésekre lettek Bécsben és Prágában törvényszékiileg elítélve. 6186

Raymond és Társa, cs. kir. szab. tulajdonosok Berlinben.

Külföldi előfizetők: VASÁRNAPI UJSÁG (egész évre 12 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félre - 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: (egész évre 8 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK: félre - 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: (egész évre 6 frt, félre - 3 * Külföldi előfizetőkhez a postaiag meghatározott viteldi is csatolandó.

48-ik szám 1881.

BUDAPEST, NOVEMBER 27.

XXVIII. évfolyam.

DUX ADOLF.

(1822—1881.)

A POZSONYI várhegy alján elnyúló zsidóváros legvégén — így kezdé beszédét Kohn fő-rabbi, e hó 22-én, Dux Adolf koporsója fölött — vagy hatvan évvel ezelőtt alacsony kis házikó állott. Szegény család élt benne, hisz vagyontalan és hozzá még zsidó volt — akkor s így nélkülözés és az étellel való keserves kü-zködés volt osztályrésze. De azért mégis emel-kedett hangulat, bizonyos öntudat élték benne. Gyakran volt ott szó hírneves előkelő embe-rekről és sokat beszéltek ott a budai várban is megfordult ama tekintélyes férfiakról, kik, a mi történelmileg be is bizonyítható, mint praefecti omnium judaeorum, mint az összes magyar zsidóság előljárói, több mint negyedfél század-al ezelőtt az udvarnál is járatosak voltak és mint királyi hivatalnokok nem csekély szerepet vittek, és a kik, így tudta a családi hagyomány, e család ösatyái voltak. E háznak gyermeke Dux Adolf volt és szülőháza e hagyományára, melyről nem egy ízben szólott, valahányszor őt végső betegségében fölkerestem, mindenha büszkén emlékezett.

„Szerény, nagyon szerény volt az ő lakása is. Az udvarra nyíló ablakokon keresztül még a napsugár sem aranyozhatta meg. Benn is igénytelen egyszerűség és az étellel való kemény küzdelem laktak, s midőn szárnya szegetten, hosszas betegsége sinlődött, gond és nélkülözés is, hisz ez a szellem munkájának nem rit-kán osztályrésze. De azért e szegénynek mond-ható házból, úgy mint pozsonyi szülőházában, emelkedett szellem lengett és itt is sokat be-széltek előkelő hírnevű emberekről. Nem ugyan olyanokról, kik az udvarnál, hanem kik a Par-nasszuson járatosak voltak és a szellem magas-lataira fel tudtak emelkedni.

„Dux Adolf abban a mi századunkra ma-radt közép-korban, abban a pozsonyi zsidó vá-roshan született, mely 1822-ben még valóságos ghetto volt. Ő, ki egyike volt a legelsőeknek, kik a magyar költészet gyöngyeit a külvilággal, kü-lönösen a némettel, megismertették, kit mint hirlapíró, mint bírálót, fordítót és önálló író, tágabb körben ismertek és becsülték, az akkor még tősgyökeres német Pozsonynak s hozzá még a pozsonyi zsidó városnak volt gyermeke, a hol akkor sem magyarul, sem németül nem tudtak beszélni. És ezt szem előtt kell tartanunk, ha igazságosak akarunk lenni a megdi-

csült irányában, ha kellően akarjuk méltatni, mit jelenten az, hogy ő mindezek dacára Dux Adolfá vált, kiről napi sajtónk most egyhangu-lag azt hirdeti, hogy ő irodalmunk halottja.”

A jeles szónok, kinek beszéde annyival in-kább meghatotta a jelenlevőket, mert Dux Adolf fájdalmas képe s munka és szenvedés által megtört alakja mindnyájok lelki szemei előtt állott: igen helyesen jellemezte ezzel az álláspontot, melyből Duxot meg kell ítélni.

A század harmadik tizedében, az akkor any-nyra megvetett zsidóság kebelében, a pozsonyi

ronda ghetóban s a mellett egészen szegény zsidó szülőktől származva, valóban kiváló szel-lemi tehetséggel s a mellett kitartó szorgalom-mal és vasakarattal kelle fölruházva lenni, hogy helyzete nyomorából kiemelkedhessék s azzá legyen, a mivé lett.

A kis Dux, ki születése s helyzete annyi hátrányához még apró és formátlan termetet s tetszetlen alakot is nyert a mostoha sorstól, már gyermekkorában kivált szorgalma és sz-bel tehetése által. A tudás olthatatlan szom-jával vetette magát arra, a mit akkor egy zsidó

DUX ADOLF.

Kivonat a

„Wiener medizinische Presse”

dr. Schnitzler János tanár

által kiadott folyóiratról a

Bittnér-féle

fenyőtoboz-szeszről.

A jelenkori gyógyászat hírneves embereinek nyilatkozatai alapján, melyek szerint a mindig zöld fenyőfa oly anyagokat tartal-maz és magából kiad, a melyek a légzőszervek s ideg-rendszer betegsé-gében fűdős hatás-sal bírnak: Bittnér reichenaui gyógy-szerész földadatul

alkalmazására ajánlja azt minden betegsége-ben, minden mozdár mellett vagy melyek helyeken fekvő lakásokban, miként általa a levegő mindig tisztá és egészséges állapotban tartatik, különösen hagymáz, diphteritis, dörbetegek, u. m.: himlő, vörheny és járványok esetében, a ragályos és továbbterjedés ellen.

Mint bedörzsölés és borogatás a Bittnér-féle fenyőtoboz-szesz jeles szolgálatokat tesz helyi fájdalommal, nyugtató esz, köz-szény és eszűs fogfájásnál.

Az e szesz nagybecsű szájvizet és fogtisztítóeszköz. (L. a. h. utasítást). Egyedül és kiz. valódi minőségben kapható Bittnér Gyula gyógyszerésznél Reichenau (Alsó-Ausztria) s az alább felsorolt raktárakban.

Egy üveg fenyőtoboz-szesz 80 kr. 6 üveggel 4 frt, szabad. porlasztó-készülék 1 frt 80 kr.

Budapest: Török József gyógyszerár, király-utca 12. Eszék: Dienes J. gyógyt. Felérttem-plom: Helmbold C. gyógyt. Gyöngyös: Musits J. gyógyt. Nagy-Károly: Fülöp P. gyógyt. Pozsony: Henrici F. gyógyt. Sopron: Reker C. gyógyt. Szekesfehérvár: Diebala C. gyógyt. Temesvár: Jahnner C. gyógyt. Zala-Egerszeg: Hollósy J. gyógyt.

Valódiul csupán a védjegyvel fekete és vörös színnel kivitelben. A szabadek. porlasztó készülék és eszét viseli: „Bittnér Reichenau N.-Oe.”